

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการ
ส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
Silkworm Technology Adoption of The Silkworm
Extension Project (ARD.) Members Aumphur
Chakkarat, Changwat Nakhon Ratchasima

โดย

นางสาวละม่อม หุ่นสูงเนิน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

เมื่อวันที่ ..... มีนาคม พ.ศ. 2533

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ *[Signature]* ๒๕/๓/๒๕๓๓
(อาจารย์ศิริจรรยา เกรื่อวิริยะพันธ์)

กรรมการปัญหาพิเศษ *[Signature]* ๒๕/๓/๒๕๓๓
(อาจารย์ศุภสมบุรณ์ อังรัตนากร)

กรรมการปัญหาพิเศษ *[Signature]* ..... /...../.....
(อาจารย์ไพศาล วรอุไร)

หัวหน้าภาควิชา *[Signature]* ๒๕/๓/๒๕๓๓
(อาจารย์แสนนัค หงษ์ทรงเกียรติ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่น
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
๒๕๓๒

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการ
ส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
SILKWORM TECHNOLOGY ADOPTION OF THE SILKWORM
EXTENSION PROJECT (ARD.) MEMBERS AUMPHUR
CHAKKARAT, CHANGWAT NAKHONRATCHASIMA.

T096233

ภาควิชาเทคโนโลยีเกษตร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
เพื่อความร่วมมือแห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนการเกษตร)

ปท.
๑143ก
2533

เลขทพ..... ๑๒
เลขทะเบียน..... 96233
วันเดือนปี..... 2 JUN 2009

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการส่งเสริม
การเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
โดย : นางสาวระมอม หุ่นสูงเนิน
ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)
สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ : ....
(อาจารย์ศิริจรรญา เครือวิริยะพันธ์)
.....12...../.....มีนาคม...../.....2533.....

ปัจจุบันการผลิตเส้นใยไหมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะสามารถส่งเป็นสินค้าออกเพื่อหารายได้ให้กับประเทศได้มาก แต่การเพิ่มผลผลิตยังอยู่ในอัตราที่ต่ำ และยังมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อให้ออกกับความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมไหมไทย ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ การผลิตเพื่อการค้า ความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และการขยายตัวของปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลทำให้ความต้องการทางด้านเส้นใยไหมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เรื่องนี้ เพื่อต้องการทราบลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมบางประการของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม รวมถึงการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงไหมในท้องที่อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาค้นพบว่า สมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46 ปี เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่ทำไร่ อาชีพรอง เลี้ยงไหม ทำนา ทำไร่ รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ และทำสวน รายได้เฉลี่ยของสมาชิก 40,736 บาท/คน/ปี สมาชิกส่วนใหญ่ที่มีที่ดินถือครองทำการเกษตรเป็นของตนเอง เป็นพื้นที่เลี้ยงไหมเฉลี่ยคนละ 6 ไร่ แรงงานที่ใช้เลี้ยงไหมส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัว สมาชิกส่วนใหญ่มีหนี้สินแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของสมาชิกคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การยอมรับความรู้ของสมาชิกพบว่า สมาชิกได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไหมทุก คน ความรู้ที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นเรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การยอมรับเรื่องพันธุ์ไหมสมาชิก ยอมรับพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ ร้อยละ 41.11 การยอมรับในเรื่องการจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยง ไหม เช่น การให้อาหาร การหมักห้องเลี้ยง การควบคุมอุณหภูมิ การป้องกันโรค การทำความสะอาด สะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง การทำความสะอาดร่างกายก่อนเข้าห้องเลี้ยง และการ เตรียมอุปกรณ์ก่อนการเลี้ยงไหมในรุ่นต่อไป ปรากฏว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับความรู้เหล่านี้ไป ปฏิบัติในการ เลี้ยงไหมทุกคน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงไหมคือ สมาชิกส่วนใหญ่ขาดเงิน ทุนที่จะนำมาใช้ดำเนินการในการเลี้ยงไหม เช่น ทุนที่จะใช้สร้างโรงเรือนเลี้ยงไหมวัยอ่อน และไหมวัยแก่ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดเอกสารความรู้ในการเลี้ยงไหมแต่ใหม่ ปัญหาเกี่ยวกับ พันธุ์ไหมที่เจ้าหน้าที่แนะนำมีราคาแพง ปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงหม่อน รวมถึงโรคและศัตรู ของไหมด้วย

ความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมของสมาชิกคือ ความต้องการ ความช่วยเหลือในเรื่องเงินทุน อยากให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องหาแหล่งเงินทุน ที่มีอัตราดอกเบี้ย ต่ำเพื่อให้เป็นทุนในการสร้างโรงเรือนและขยายพื้นที่เลี้ยง ต้องการความช่วยเหลือในเรื่อง แหล่งน้ำ อยากให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้มีปริมาณเพียงพอที่จะใช้สำหรับ การทำแปลงหม่อนและ ใต้ใบหม่อน ที่มีคุณภาพ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของรังไหมด้วย และสมาชิกต้อง การความช่วยเหลือในเรื่องเนื้อหาความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เข้ามาแนะนำให้ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสม และช่วยเหลือในเรื่องสถานที่ในการจำหน่ายรังไหมที่ใกล้กับ แหล่งผลิต เพื่อความสะดวกในเรื่องการขนส่งและได้รับในราคาที่ยุติธรรม

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีก็เพราะได้รับความกรุณาช่วยเหลือจากหลาย ๆ ท่านที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอาจารย์ศิริจรรยา เกรือวิริยะพันธ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทางมาตั้งแต่ต้น อีกทั้งอาจารย์สุกสมบูรณ์ อิงรัตนากร และ อาจารย์ไพศาล วรอุไร ซึ่งช่วยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและกรรมการปัญหาพิเศษ โดยให้ความช่วยเหลือในการตรวจทานแก้ไข ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงให้รบกวนขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณ คุณวีรศักดิ์ คงพันธ์พุกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารบริหารพัฒนา สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในการทำปัญหาพิเศษครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณเฉลียว คุณฐาเลียน แลมเพียทท์ เจ้าหน้าที่สำนักงาน รพช. ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประโยชน์ที่กล่าวมาจะได้รับจากปัญหาพิเศษเรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้กองพัฒนาอาชีพและรายได้ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ในการที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมของจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป และขอความดีใจถึงมีข้าพเจ้าขอขอบแต่บิดา มารดา ครู-อาจารย์ ผู้เคยประสาทวิชา และผู้อุปการะคุณทุกท่าน

ละม่อม หุ่นสูงเนิน

มีนาคม 2533

สารบัญ

	หน้า
สารบัญคร่าว	(1)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	4
วิธีการศึกษา	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
- ความรู้ทางทฤษฎี	7
- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม รพช.	19
- ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	21
บทที่ 3 ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์	
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก	24
ตอนที่ 2 การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิก	32
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิก	40
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	52
ข้อเสนอแนะ	55
เอกสารอ้างอิง	57

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เพศของสมาชิก	24
2	อายุของสมาชิก	25
3	ระดับการศึกษาของสมาชิก	26
4	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	26
5	อาชีพหลักของสมาชิก	27
6	อาชีพรองของสมาชิก	28
7	รายได้ทั้งหมดก่อนหักภาษีของสมาชิก	28
8	จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานในการเลี้ยงไหม	29
9	การจ้างแรงงานเลี้ยงไหมของสมาชิก	30
10	ลักษณะการถือครองพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของสมาชิก	30
11	จำนวนพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของสมาชิก	31
12	ภาวะหนี้สินของสมาชิกและแหล่งเงินทุน	31
13	ความรู้ที่สมาชิกได้รับ เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	33
14	ระยะเวลาในการเลี้ยงไหมของสมาชิก	33
15	สาเหตุที่สมาชิกเลี้ยงไหม	34
16	พื้นที่ที่ใช้เลี้ยงไหมของสมาชิก	35
17	พันธุ์ไหมที่สมาชิกเลี้ยงในปัจจุบัน	36
18	แหล่งพันธุ์ไหมที่สมาชิกนำมาเลี้ยง	36
19	วิธีการทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ของสมาชิก	37
20	การทำความสะอาดร่างกายและอุปกรณ์ก่อนและหลังการเลี้ยงไหมของสมาชิก	38

สารบัญคาบง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	การป้องกันโรคใหม่จากเชื้อราของสมาชิก	38
22	การเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อนการเลี้ยงไหมรุ่นต่อไปของสมาชิก	39
23	การจำหน่ายรังไหมของสมาชิก	40
24	ปัญหาเรื่องความรู้ในการเลี้ยงไหมของสมาชิก	40
25	ปัญหาเรื่องหม่อนที่ใช้เลี้ยงไหมของสมาชิก	41
26	ปัญหาเรื่องวัสดุอุปกรณ์ของสมาชิก	42
27	ปัญหาเรื่องพันธุ์ไหมของสมาชิก	42
28	ปัญหาเรื่องโรคไหมของสมาชิก	43
29	ปัญหาเรื่องโรคและแมลงหม่อนของสมาชิก	43
30	ปัญหาเรื่องศัตรูไหมของสมาชิก	44
31	ปัญหาเรื่องราคาไหมของสมาชิก	45
32	ความต้องการความช่วยเหลือในการเลี้ยงไหมของสมาชิก	45
33	การวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิก	46

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

การพัฒนาประเทศไทยในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมของประเทศมีอัตราเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าร้อยละ 7 แต่ผลทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นของประชากรในเขตเมือง แต่ประชากรในพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นคนส่วนมากของประเทศ ยังคงได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ชาวชนบทโดยส่วนใหญ่ยังคงยากจน และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ได้ถึงมีเหตุผลเบื้องต้นจากภาควิชาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทว่า "รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรทั้งประเทศเพิ่มขึ้น แต่การเพิ่มรายได้ของเกษตรกรน้อยมากและไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มรายได้ของประชาชนทั้งหมดนั่นคือคนทั้งประเทศรวยขึ้นแต่เกษตรกรไม่รวยขึ้น" (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย, 2529: 1-2)

ในปัจจุบันนโยบายการพัฒนาประเทศไทยเน้นไปที่ยากจน โดยเฉพาะ "ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ อันเป็นภาคที่มีปัญหาความยากจนรุนแรงที่สุด" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530: 17-18) เนื่องจากสภาพธรรมชาติทั้งภูมิประเทศและภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยคือสภาพระอบอาชีพของราษฎรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่

จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 61 ของพื้นที่ดินภาคนี้เป็นดินทราย และดินแข็งซึ่งรักษาความชื้นไม่ได้ หากความอุดมสมบูรณ์บางส่วนยังเป็นดินเค็มอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีช่วงระยะเวลาที่ฝนตกไม่แน่นอน และตกหนักเป็นช่วงสั้น ๆ ปริมาณฝนที่ตกร้อยละ 80 จะตกในช่วงปลายฤดูฝน ประมาณเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายนของทุกปี ซึ่งผ่านพ้นฤดูกาลที่จะทำนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรส่วนใหญ่ (โฆสิต, 2518: 7-12) สภาพของดินที่ไม่สามารถรักษาความชุ่มชื้นไว้ได้ทำให้เกิดจากสภาพป่าถูกทำลายเป็นจำนวนมาก หน้าดินจึงถูกชะล้างและก่อให้เกิดสภาพความแห้งแล้งโดยทั่วไป เกษตรกรจึงต้องประสบปัญหาในกาประกอบอาชีพ เป็นอันมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบงานพัฒนาชนบทด้านต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดให้มีการส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่เกษตรกรทั้งทางบ้านอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยกองพัฒนาอาชีพและรายได้เป็นผู้รับผิดชอบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการผลิตในภาพรวมประกอบอาชีพของเกษตรกรให้มีโอกาส และช่องทางที่จะยกระดับฐานะรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น (กองพัฒนาอาชีพและรายได้สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, 2525: 2) การแก้ปัญหาความยากจนของชาวชนบท โดยการทำให้มีรายได้นานขึ้นด้วยวิธีการส่งเสริม สนับสนุนให้รู้จักประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาด

การเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหนึ่งที่มีอุตสาหกรรมอื่น ๆ รองรับผลผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น การสาวไหม การทอผ้า และอื่น ๆ ที่ใช้ผลผลิตจากไหม ซึ่งถ้าชาวชนบทได้รับการจัดระบบรูปแบบการผลิตที่มีลักษณะสอดคล้องกับสภาวะความต้องการของตลาดก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งสามารถประกอบอาชีพการเลี้ยงไหมควบคู่ไปกับประกอบอาชีพอื่น ๆ หรือจะใช้ประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวก็ได้ หากจะพิจารณาถึงความต้องการของผู้บริโภค การเลี้ยงไหมยังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ และมีอนาคตที่แจ่มใสไปอีกนาน (กองพัฒนาอาชีพและรายได้ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, 2532: 113)

อย่างไรก็ตามการเลี้ยงไหมในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ผลิตอยู่ในชนบทยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อีกมากทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และการตลาด เช่น การผลิตไหม การผลิตเส้นไหม และการทอผ้าไหมให้มีปริมาณเพียงพอ มีคุณภาพและราคาดี ดังนั้นทางกองพัฒนาอาชีพและรายได้ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจึงได้ร่วมมือกับกรมวิชาการเกษตร จัดให้มีโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมขึ้น โดยทางกรมส่งเสริมการเกษตร และศูนย์วิจัยหม่อนไหมให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ในกรณีการเลี้ยงไหม และพันธุ์ไหม ส่วนทางสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณเกี่ยวกับการฝึกอบรม วัสดุอุปกรณ์ สำหรับการเลี้ยงไหมแก่กลุ่มเกษตรกร

ในปัจจุบันที่สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนทั้งสิ้น 14 จังหวัด (กองพัฒนาอาชีพและรายได้ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, 2525 : 7) และจังหวัดนครราชสีมาได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่ทางสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ส่งเสริมการเลี้ยงไหม กว้างการริเริ่มโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมขึ้นที่อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ร่วมกับกรมวิชาการเกษตรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหม เพื่อพัฒนาเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการทดลองมา จึงเห็นสมควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา เพื่อจะได้นำข้อมูลไปพัฒนาโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในพื้นที่อื่น ๆ ของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม เกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ พื้นที่ถือครองในการเลี้ยงไหมและชนิดของพันธุ์ไหม
2. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความนำความรู้ที่สมาชิกได้รับจากกรรณีกอบรมไปปฏิบัติของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในท้องที่ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมาต่อไป
2. เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ไ้จากการศึกษามาเป็นแนวทางการวางแผนและพัฒนาโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมของ รพช. ในเขตอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์

การยอมรับ หมายถึง การยอมรับวิทยากรแผนใหม่ ซึ่งเป็นการตัดสินใจเฉพาะของเกษตรกร

เทคโนโลยีการเลี้ยงไหม หมายถึง วิทยากรเกษตรกรแผนใหม่เกี่ยวกับความรู้เรื่องการเลี้ยงไหมที่ทางนักวิชาการ วิทยากรเกษตรกร ได้ทำการฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.)

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม หมายถึง โครงการร่วมกันระหว่างกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงาน รพช. และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเน้นถึงการเพิ่มผลผลิตจากถ้ำเลี้ยงไหมให้สูงขึ้น โดยให้เกษตรกรเลี้ยงไหมที่นอกลดลงให้ได้ผลผลิตสูงตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งทางกรมวิชาการเกษตรให้การสนับสนุนด้านวิชาการเลี้ยงไหม สำนักงาน รพช. ให้การสนับสนุนงบประมาณค่าเป็นโครงการ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดรับผิดชอบในด้านการประสานงานระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับสำนักงาน รพช. และกรมวิชาการเกษตร

รพช. (A. R. D.) หมายถึง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ACCELERATED RURAL DEVELOPMENT DEPARTMENT) เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงมหาดไทยที่มีฐานะเทียบเท่ากรม ซึ่งแต่เดิมเป็นกรมสังกัดในสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหามชนบท โดยการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานในระดับหมู่บ้านชนบท ในเขตพื้นที่ยากจน และพื้นที่แทรกซึมอย่างเร่งด่วน โดยใช้กิจกรรมพัฒนาหลายด้านดำเนินการผสมผสานเพื่อเสริมความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจึงให้หน่วยงานปกติเข้าไปดำเนินการต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมาชิก หมายถึง สมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมของสำนักงาน รพช. ที่รวมกันในเขตพื้นที่อำเภอจันทราข จังหวัดนครราชสีมา ที่มารวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่ากลุ่มละ 15 คน ในปีแรก แต่ละกลุ่มมีคณะกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยประธาน เทรียนุฎิก และเลขานุการ ตำแหน่งละ 1 คน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้จากการเลือกตั้งของสมาชิกกลุ่ม

วิธีการศึกษา

1. ประชากรตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ได้สุ่มประชากรตัวอย่างจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจันทราข จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 130 คน สุ่มมาร้อยละ 70 คิดเป็นประชากรตัวอย่าง 90 คน และจะทำการสุ่มแบบไม่อาศัยกฎเกณฑ์อันใด

2. การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 เกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทั่วไปทาง เศรษฐกิจและ สังคมของสมาชิก
- ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี เรื่องการเลี้ยงไหมของสมาชิก
- ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและข้อ เสนอแนะ เรื่องการเลี้ยงไหมของสมาชิก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทั่วไปทาง เศรษฐกิจและ สังคมของสมาชิกได้แสดงการวิเคราะห์เป็นคำร้อยละ และค่ามัธยฐานเลขคณิต

ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี เรื่องการ เลี้ยงไหมของสมาชิกได้แสดงผลการวิเคราะห์เป็นคำร้อยละ

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อ เสนอแนะของสมาชิกได้แสดงผลการวิเคราะห์เป็นคำ

ร้อยละสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การหาค่าร้อยละ เป็นการหาอัตราส่วนของข้อมูลเป็นร้อยละ ซึ่งใช้ในการคำนวณหาอัตราส่วนเป็นข้อมูลที่ใ้มาได้มา เช่น เพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ

$$\text{การหาร้อยละ} = \frac{n}{N} \times 100$$

$$n = \text{จำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลที่ทำการศึกษา}$$

$$N = \text{จำนวนตัวอย่างหรือข้อมูลทั้งหมดที่ทำการศึกษา}$$

การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต เป็นการรวบรวมข้อมูลแต่ละชุดของสมาชิกทั้งหมดหารด้วยจำนวนสมาชิกที่ได้จากการศึกษา ซึ่งค่าที่ได้ทำให้ทราบถึงค่าเฉลี่ยหรือค่ากลางของข้อมูลแต่ละชุด

$$\text{สูตรคำนวณ } \bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

$$\bar{x} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum x = \text{ผลรวมของคะแนนทั้งหมด}$$

$$N = \text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด}$$

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาครั้งนี้ได้ตรวจเอกสารใน 3 ลักษณะคือ

1. ความรู้ทางทฤษฎีเกี่ยวกับการเลี้ยงไหม
2. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม รพช.
3. ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทางทฤษฎี

การปลูกหม่อน (ศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา, 2528: 1-10)

หม่อนเป็นพืชที่ใช่เป็นอาหารของหนอนไหม เป็นไม้ยืนต้นจำพวกไม้กุ่มใบมีรูปร่างหลายแบบ อาจมีรูปร่างหลายแฉก เช่น หม่อนไข่ บางพันธุ์ไม่มีแฉก ลักษณะคล้ายใบโพธิ์ เช่น พันธุ์หม่อนน้อย หม่อนที่เกษตรกรนำไปปลูกควรเลือกพื้นที่ให้อรภาพใบดี และผลผลิตสูง จะทำให้สามารถเลี้ยงไหมได้เป็นจำนวนมากย่อมจะได้ผลผลิตรังไหมสูงตามไปด้วย พันธุ์หม่อนที่แนะนำในปัจจุบันคือ พันธุ์หม่อนน้อย ซึ่งให้ผลผลิตประมาณ 2,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี และพันธุ์หม่อนนครราชสีมา 60 ซึ่งให้ผลผลิตมากกว่า 3,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี เป็นต้น

การปลูกหม่อนเพื่อนำไปเลี้ยงไหมควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้คือ

1. การเลือกพื้นที่ หม่อนสามารถปลูกได้ทุกสภาพอากาศของประเทศไทย แต่ถ้าจะให้การปลูกหม่อนได้ผล ควรเลือกพื้นที่ที่ ว่างสวย หน้าดินลึก การระบายน้ำดี แปลงหม่อนไม่ควรให้อยู่ห่างจากโรงเลี้ยงจนเกินไป เพื่อสะดวกในการขนส่งใบหม่อนไปเลี้ยงไหม และไม่ควรรอใกล้แปลงพืชที่มีการใช้สารเคมีบ่อย ๆ เพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อตัวหนอนไหม
2. การเตรียมดิน สำหรับพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินดี ก่อนปลูกควรไถดินให้ลึกประมาณ 30 เซนติเมตรเป็นอย่างน้อย ตากดินไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ เพื่อให้วัชพืชตาย จนด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลังจากนั้นจึงไต่พรรณปรับพื้นที่ให้เรียบอีกครั้งหนึ่ง สำหรับดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ หรือเสื่อมสภาพ แล้ว ก่อนปลูกควรขุดร่องตามแนวที่จะปลูก กว้างและลึกประมาณ 40-50 เซนติเมตร แล้วใส่พวกอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกรองก้นหลุม หากสภาพดินเป็นกรดควรใส่ปูนขาวลงไปด้วย แล้วกลบดินให้มีลักษณะนุ่มเป็นหลังเท้า เสร็จแล้วจึงปลูกหม่อนบนร่อง

3. การเตรียมกิ่งพันธุ์ ควรเลือกกิ่งพันธุ์ที่มีอายุ 4-12 เดือน กิ่งสมบูรณ์ไม่มีโรคค้ำเคืองเฉพาะที่ที่เป็นสีน้ำตาล ขนาดกิ่ง $1-1\frac{1}{2}$ เซนติเมตร โดยตัดเป็นท่อนยาวประมาณ 20-25 เซนติเมตร ตัดล่างส่วนที่มีกลิ้งในดินตัดเฉียงเป็นปากกลาม หากมีรอยแตกหรือชำครง รอยค้ำเคืองใด ๆ ปากให้เรียบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อป้องกันเน่าเสียซึ่งจะทำให้การเจริญของรากไม่ดีเท่าที่ควรหรือเน่าตาย

4. การรมท่อนพันธุ์ กิ่งพันธุ์ที่เกษตรกรไปขอรับจากแหล่งขยายพันธุ์ อาจถูกทิ้งให้อยู่หลายวันทำให้กิ่งและตาเหี่ยว เมื่อนำไปปลูกจะทำให้เปอร์เซ็นต์การตายสูง ดังนั้นควรรมท่อนพันธุ์เสียก่อน โดยการนำท่อนพันธุ์ที่เตรียมแล้วทำเป็นมัด ๆ ละ 100 ท่อน วางเรียงแนวตั้งเป็นกองไว้ในที่ร่ม ๆ คลุมด้วยเศษหญ้า หรือเศษฟาง แล้วรดน้ำวันละ 1-2 ครั้ง ประมาณ 1 สัปดาห์ กิ่งพันธุ์จะมีลักษณะสดแข็งตั้ง คาสีเขียวเข้ม นำไปปลูกในแปลงจะทำให้เปอร์เซ็นต์การงอกสูง

5. วิธีปลูก เกษตรกรที่ได้รับท่อนพันธุ์สามารถนำกิ่งพันธุ์ปลูกลงในแปลงที่เตรียมไว้ได้ทันที อาจปลูกแบบปักตรง หรือปักเฉียง 45 องศา โดยเสียบกิ่งปากกลามลงในดินลึก 2 ใน 3 ส่วนของกิ่งหรือให้คาไหล่เหนือดิน 1-2 ทศ กิ่งพันธุ์ไซ้หลุมละ 1-2 ท่อน สำหรับเกษตรกรที่ได้รับท่อนพันธุ์ในช่วงฤดูแล้ง ควรนำกิ่งพันธุ์ไปปักชำในแปลงเพาะชำก่อนประมาณ 3-4 เดือน เมื่อถึงฤดูฝนก็ย้ายกิ่งชำไปปลูกในแปลงก่อนย้ายกิ่งชำควรตัดเหนือข้อขึ้นมายาว 30 เซนติเมตร เพื่อสะดวกในการขนย้าย และทำให้หม่อนตั้งตัวได้เร็ว การปลูกวิธีนี้ใช้กิ่งชำหลุมละ 1 ต้น

6. ระยะปลูก การปลูกหม่อนควรให้เป็นแถวเป็นแนว ระยะ ระหว่างต้นและระหว่างแถวห่างกันพอสมควร เหมาะสมกับเครื่องมือที่ใช้ในส่วนหม่อนของ เกษตรกรดังนี้

แรงงานคน   ระยะปลูก 1.00 x 1.00 เมตร

แรงงานสัตว์   ระยะปลูก 0.75 x 2.00 เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แทรกเตอร์ขนาดกลาง ระยะปลูก 0.75 x 2.50 เมตร

แทรกเตอร์ขนาดใหญ่ ระยะปลูก 0.75 x 3.00 เมตร

7. การบำรุงรักษา แปลงหม่อนที่ปลูกแล้วประมาณ 8-12 เดือน ต้นหม่อนจะโตพอที่จะนำมาเลี้ยงไหมได้ แปลงหม่อนที่มีกาบารุงรักษาจะทำให้หม่อนเจริญเติบโตให้ผลผลิตสูงสามารถเลี้ยงไหมได้นาน 10-15 ปี ดังนั้น การดูแลรักษาแปลงต้องมีการปราบวัชพืช พรวนดิน ป้องกันโรคแมลง ในขณะที่เดียวกัน จะต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นหม่อน ขั้นตอนสำคัญที่ควรปฏิบัติมีดังนี้

7.1 การกำจัดวัชพืช วัชพืชที่ขึ้นปกคลุมในแปลงหม่อน นอกจากจะเป็นกีดขวางน้ำ แสงอาหารจากต้นหม่อนทำให้การเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควรแล้วยังเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงศัตรูหม่อนอีกด้วย ดังนั้น จึงควรกำจัดวัชพืชด้วยการดายหญ้า หรือใช้ยาฆ่าแมลง โดยคายจากโคนต้นออกมาประมาณ 50 เซนติเมตร หรือ 1 ตอก แล้วปล่อยให้วัชพืชแห้งและยุบเป็นปุ๋ยในที่สุด ควรทำปีละ 4-5 ครั้ง

7.2 การพรวนดิน มักจะทำหลังจากใส่ปุ๋ยหรือดายหญ้า เป็นการกำจัดวัชพืชทำให้ดินร่วนซุย และรักษาความชื้นในดิน การใช้แรงงานสัตว์เข้าไถพรวนระหว่างแถวหม่อนควรใช้ครอบปาก เพื่อป้องกันไม่ให้กินใบหม่อน ควรทำปีละ 4-5 ครั้ง

7.3 การใส่ปุ๋ย

7.3.1 ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ควรใส่อย่างน้อยปีละครั้ง ประมาณ 2,000-3,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี วิธีการใส่ทำช่วงหลังการตัดค่าจะสะดวกที่สุด ก่อนอื่นต้องเปิดร่องระหว่างแถวหม่อน ขนาดกว้าง 30-40 เซนติเมตร ความยาวเท่ากับแถวหม่อน ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เศษหญ้า เศษฟาง หรือเศษวัสดุอื่นประมาณครึ่งร่อง หากดินมีสภาพเป็นกรดควรใส่ปูนขาวไว้ละ 100-200 กิโลกรัม แล้วกลบดินจะทำให้เศษวัสดุต่าง ๆ ยุบฝัง สลายตัว กลายเป็นปุ๋ยช่วยทำให้สภาพของดินดี และช่วยรักษาความชื้นในดินอีกด้วย

7.3.2 ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยที่เหมาะสมกับหม่อนคือ สูตร 15-8-10 แต่หากซื้อตามท้องตลาดไม่ได้ให้ใช้สูตร 15-15-15 อัตรา 100 กิโลกรัม/ไร่/ปี โดยแบ่งใส่ 3 ครั้ง หรือหลังการตัดค่าแล้วใส่ปุ๋ยระหว่างร่องหม่อน แล้วไถพรวน ปุ๋ยเคมีนี้จะเป็นอาหารของพืชโดยตรงช่วยทำให้ต้นหม่อนเจริญเติบโต เนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7.4 การป้องกันกำจัดโรค-แมลง โรคแมลงในแปลงหม่อนมีผลทำให้ต้นหม่อนตาย และทำให้ผลผลิตลดลงยังผลให้หม่อนไม่พอเลี้ยงไหม วิธีการที่แท้จริงจะช่วยป้องกันการถูกทำลายได้บ้าง โรคหม่อนที่สำคัญได้แก่ โรครากเน่า ควรขุดออกและเผาทิ้งแล้วหาพันธุ์หม่อนที่ต้านทานโรคมารปลูกแทน

8. การตัดแต่ง มีหลายวิธีด้วยกันดังนี้

8.1 การตัดกิ่ง เป็นการตัดประจำปี ๆ ละครั้ง โดยตัดให้คนคอสองจากพื้นดิน 30 เซนติเมตร หลังจากการตัดกิ่งประมาณ $3-3\frac{1}{2}$ เดือน หม่อนจะโตพอที่จะนำไปเลี้ยงได้ การตัดกิ่งทำต่อไปตัดเหนือรอยงอกเดิม 1-2 เซนติเมตร

8.2 การตัดกลางหรือตัดครึ่งต้น เป็นการตัดหลังจากการตัดกิ่งประมาณ $3-3\frac{1}{2}$ เดือน ขณะนั้นต้นหม่อนจะสูงประมาณ 2.00 เมตร ตัดไปเลี้ยงไหมได้โดยตัดสูงจากพื้นดิน 1 เมตร หลังจากตัดแล้ว 2-3 เดือน จึงจะเลี้ยงไหมรุ่นต่อไปได้อีก

8.3 การตัดแขนง เป็นการตัดหลังจากการตัดกลาง 2-3 เดือน กิ่งแขนงจะเจริญเติบโตยาวประมาณ 1 เมตร สามารถนำไปใช้เลี้ยงไหมได้โดยตัดแขนงเหนือรอยงอกเดิม 1 ฝ่ามือ หรือมีตา 2-3 ตา หลังจากนั้น 2-3 เดือน ตาที่อยู่กิ่งแขนงที่เหลือโคนไว้จะแตกแขนงอีกตัดไปเลี้ยงไหมครั้งต่อไปได้อีก:

9. การเก็บเกี่ยวหม่อน การเก็บเกี่ยวหม่อนทำได้ 2 วิธีดังนี้

9.1 การเก็บใบ ทำหลังจากตัดกิ่ง $2-2\frac{1}{2}$ เดือน จึงเก็บหม่อนเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป

9.2 การตัดแต่งทำหลังจากตัดกิ่ง $3-3\frac{1}{2}$ เดือน จึงตัดกิ่งไปเลี้ยงไหมได้แล้ว เว้นช่วงพักสวนหม่อน 2-3 เดือน จึงจะตัดหม่อนเลี้ยงไหมรุ่นต่อไปได้ วิธีนี้จะตัดหม่อนไปเลี้ยงไหมได้เฉลี่ยละ 4 ครั้ง/ปี

การเลี้ยงไหม (ศูนย์วิจัยและอบรมหม่อนไหม นครราชสีมา, 2528: 14-24)

1. ลักษณะโรงเลี้ยง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1.1 ขนาดอย่างน้อย 4 7 สูงอย่างน้อย 2.5 เมตร
- 1.2 ห้องเลี้ยงบูกัวมุงสวก เพื่อป้องกันแมลงวันลาย
- 1.3 มีห้องพักแมลงวันลายขนาด 1.00 1.50 เมตร
- 1.4 พื้นห้องเป็นคอนกรีต
- 1.5 โรงเลี้ยงสามารถถ่ายเทอากาศได้ดี
- 1.6 รอบโรงเลี้ยงปลูกต้นไม้ จะช่วยทำให้ไม่ร้อน
- 1.7 มีห้องสำหรับเก็บใบหมอน

2. อุปกรณ์การเลี้ยง อุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงใหม่ต่าง ๆ จำเป็นต้องเตรียมให้พร้อม ให้พอดีกับจำนวนไหมที่จะเลี้ยง เช่น โตะเลี้ยง กระจัง มีค เขียง ขนไก่ ตะเกียบ คาช่ายด้าย มูล กะละมัง ตะกร้าเก็บหมอน ตะแกรงร่อนยา ตะกร้าใส่มูลไหม ไม้กวาด รองเท้า น้ำคูลม หมอน หน้ากาก เครื่องพ่นยา ช้อนน้ำ จ่อ เป็นต้น รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงแต่ละรุ่น เช่น น้ำยาฟอร์มาลิน คลอรีน แพบโซล ปูนขาว สมู กระจก ร่องกระจัง หรือมุ้งเขียว

3. การเตรียมการเลี้ยงไหม เริ่มต้นดังนี้

3.1 เตรียมสวนหมอน ไซไหมพันธุ์ต่างประเทศทุกผสม 1 กลอง (แผ่น) จะใช้หมอนในการเลี้ยงจนถึงทำรังประมาณ 400 กิโลกรัม ควรเตรียมหมอนไว้ให้พอเพียง โดยวัยอ่อนเตรียมก่อนเลี้ยงประมาณ 30-40 วัน ส่วนวัยแก่ 2-3 เดือน

3.2 ไซไหม ควรให้พอดีกับปริมาณหมอนที่คาดว่าจะผลิตได้ การที่จะเพิ่มหรือลดจำนวนไซไหมตามแผนที่ขอไปแล้ว ควรทำก่อนเลี้ยง 20-30 วัน

3.3 ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยการล้างหรือนำไปนึ่งแดด แล้วนำไปฉีดยาฟอร์มาลิน 3 เปอร์เซ็นต์ ในโรงเลี้ยงอัตรา 1 ลิตร/ตารางเมตร โดยอมทิ้งไว้อย่างน้อย 1 วัน แล้วเปิดให้กลิ่นระเหยอย่างน้อย 1 วัน จึงเลี้ยงได้

3.4 เตรียมสารเคมีโรยบนตัวไหม เพื่อลดความชื้นและฆ่าเชื้อโรค ใช้คลอรีน 3.5 เปอร์เซ็นต์ แพบโซลประมาณ 3-4 กิโลกรัม/แผ่น หรือใช้ปูนขาวและแกลบเผา

ควย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.5 เจริญตะกร้าชยะหรือที่ใส่มูลไหม

4. การเลี้ยงไหมวัยอ่อน หมายถึง การเลี้ยงไหมตั้งแต่ตัวหนอนไหมฟักตัวออกจากไข่แล้วเจริญเติบโตเป็นวัยที่ 1 วัยที่ 2 และวัยที่ 3 ไหมวัยนี้มีความอ่อนแอต่อโรค จึงจำเป็นต้องมีการอนุบาลที่ดี จะทำให้หนอนไหมแข็งแรงและสมบูรณ์ การเลี้ยงในโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อนเป็นวิธีที่ถูกต้อง ซึ่งมีวิธีการเลี้ยงดังนี้

4.1 การเลี้ยงไหมแรกฟัก

- 4.1.1 เปิดห่อกระดาษทำให้ไข่ไหมได้รับแสงสว่าง เวลาเช้า 6.00 น. หลังจากนั้น 3-4 ชั่วโมง ไข่ไหมจะฟักออกหมดจึงเริ่มเลี้ยงได้
- 4.1.2 เบิกแผ่นไข่ไหมบนที่เลี้ยงไหม แล้วโรยยาประมาณ 1 กรัม/ตารางฟุต ปล่อยให้แห้ง 10-15 นาที ให้ยาที่โรคทั่วตัวไหม
- 4.1.3 โรยไหมก่อนหั่นฝอย ประมาณ 40 กรัม/แผ่น แล้วปล่อยให้แห้ง 10-15 นาที ให้ยาที่โรคทั่วตัวไหม
- 4.1.4 จับแผ่นไข่ไหมคว่ำแล้วเคาะแผ่นไข่ให้ตัวไหมตกลงมาบนที่เลี้ยงแล้วใช้ขนนกปัดกระจายเป็นกอง ให้มีขนาดประมาณ 2 เท่าแผ่นไข่
- 4.1.5 ให้ใบหม่อนแห้งประมาณ 80 กรัม โรยยาให้สม่ำเสมอ จากนั้นจึงเลี้ยงไหมอีก 2 ครั้งในวันแรก

4.2 การให้อาหารไหม โดยมือเช้า เวลา 6.00-7.00 น. มือกลางวัน เวลา 11.00-12.00 น. และมือเย็น เวลา 16.00-17.00 น.

ไหมวัยอ่อนจะใช้ปริมาณใบหม่อน 20-25 กิโลกรัม/แผ่น ควรเลี้ยงด้วยใบหม่อนสดตามเวลาที่กำหนดมีปริมาณเพียงพอ โดยมือกลางวันให้เท่าหรือน้อยกว่ามือเช้า ส่วนมือเย็นให้มากกว่า เนื่องจากระยะเวลายาว ใบหม่อนแห้งให้มีขนาดพอดี ใช้ง่าย ๆ คือ ความกว้างเท่ากับความยาวของตัวหนอนไหม ความยาวเท่ากับ 2-3 เท่าของความกว้าง การเก็บใบหม่อนควรให้เหมาะสมกับวัย วัยที่ 1 เก็บใบโตยอกลงมา ใบที่ 1-3 วัยที่ 2 ใบที่ 4-6 วัยที่ 3 ใบที่

7-10 สารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 พื้นที่เลี้ยงไหม การเลี้ยงไหมอย่าให้แน่นแออัด ควรขยายพื้นที่เลี้ยง ทั่ววันให้เหมาะสมแต่ละวัย ไหมวัยอ่อนจะใช้พื้นที่ประมาณ 4 ตารางเมตร/กลอง (อัตรา 5,000 ตัว/ตารางเมตร)

4.4 การถ่ายมูลไหม ทำช่วงก่อนไหมนอนและตอนไหมตื่น เป็นการลด ความชื้นและสิ่งหมักหมมโดยโรยยา และทางค้ำชาย แล้วให้อาหาร 2 ครั้ง ตัวหนอนไหมจะขึ้น มากินใบหม่อนข้างบนแล้วยกค้ำชายเอามูลไหมไปทิ้ง

4.5 อุณหภูมิและความชื้น วัยที่ 1 อุณหภูมิ 28 เซลเซียส ความชื้น 90 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป วัยที่ 2 อุณหภูมิ 27 เซลเซียส ความชื้น 85-90 เปอร์เซ็นต์ วัยที่ 3 อุณหภูมิ 26 เซลเซียส ความชื้น 80-85 เปอร์เซ็นต์

4.6 การเก็บตัวไหมไม่สมบูรณ์ทิ้ง ไหมที่เกิดโรคมักจะมาจากตัวเล็ก ๆ หรือตัวไม่สมบูรณ์ ซึ่งเราเริ่มพบตั้งแต่วัยที่ 2 ควรคัดออกทิ้งในกระป๋องน้ำยาฟอรัลลิน 3 เปอร์เซ็นต์

4.7 ไหมนอนและไหมตื่น ไหมแต่ละวัยเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ จะหยุดพักตัว ไม่กินอาหาร เพื่อเตรียมลอกคราบ เรียกว่า ไหมนอน ควรเปิดช่องระบายอากาศให้อากาศถ่าย เท และเป็นการลดความชื้น เมื่อไหมลอกคราบเป็นวัยใหม่ เรียกว่า ไหมตื่น ไหมตื่นมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ จึงให้ใบหม่อนมื้อแรกของวัยให้พอสมควรจะเพิ่มขึ้นในมื้อต่อ ๆ ไป

4.8 ความสะอาด นับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการเลี้ยงไหม ล้างมือก่อนและ หลังเลี้ยงไหมเปลี่ยนรองเท้า และทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังจากใช้แล้ว ซึ่งรวมถึงห้อง เก็บหม่อนด้วย

5. การเลี้ยงไหมวัยแท้ ไหมวัยแท้ หมายถึง การเลี้ยงไหมวัย 4-5 จนกระทั่ง ไหมทำรัง ไหมวัยนี้ตัวโตขึ้นต้องการพื้นที่ อุปกรณ์ ปริมาณใบหม่อน และแรงงานมากกว่าเดิมในการ เลี้ยงไหมในรูปสหกรณ์ ไหมวัยอ่อนจะเลี้ยงที่โรงเลี้ยงกลาง 10-12 วัน จึงส่งมาเลี้ยงที่โรงเลี้ยง เกษตรกร 10-12 วัน ก่อนนำไหมวัยแก่มาเลี้ยงควรจัดเตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1 พื้นที่การเลี้ยงไหม เกษตรกรที่เลี้ยงไหมพันธุ์อุกถุณ โดยการจัดหม่อน เป็นกิ่งมาเลี้ยงจะแบ่งได้เป็น 3 กรณีคือ พื้นที่ 20 ตารางเมตร/กลอง สำหรับเกษตรกรทั่วไป พื้นที่ 16 ตารางเมตร/กลอง สำหรับเกษตรกรที่ชำนาญ พื้นที่ 12 ตารางเมตร/กลอง สำหรับเกษตรกรที่มีความชำนาญมากหรือระบบวิธีสำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงเป็นใบ จะใช้กระถังพื้นที่ ขนาด 40 กระถัง/กลอง

5.2 อุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงไหมวัยแพ้ แบ่งเป็น วัยที่ 4 อุณหภูมิ 25 เซลเซียส ความชื้น 75-80 เปอร์เซ็นต์ และวัยที่ 5 อุณหภูมิ 20 เซลเซียส ความชื้น 70-75 เปอร์เซ็นต์

5.3 การปฏิบัติในการเลี้ยงไหมวัยแพ้ ไหมวัยแพ้กินอาหารมากประมาณ 350-400 กิโลกรัม/กลอง ให้อาหารวันละ 3 ครั้ง ในปริมาณพอเพียงกับความต้องการจะทำให้ ตัวไหมสมบูรณ์ และไค้รังโคโดยเฉพาะการเลี้ยงควยใบที่ติดอยู่กับกิ่งจะทำให้ไม่แห้งเร็ว การถ่าย เทอากาศดี

5.4 พื้นที่การเลี้ยงไหม ควรขยายพื้นที่ทุกวันให้เหมาะสมแต่ละวัย ตัวอย่าง การเลี้ยงโดยใช้พื้นที่ 20 ตารางเมตร/กลอง วัยที่ 4 เริ่มเลี้ยงพื้นที่ 5 ตารางเมตร ขยาย 2 ครั้งให้ได้พื้นที่ 10 ตารางเมตร วัยที่ 5 ขยายพื้นที่ 2-3 ครั้ง ให้ได้พื้นที่ 20 ตารางเมตร

5.5 การถ่ายมูล การเลี้ยงไหมเป็นใบควรจะถ่ายมูลทุก ๆ วัน แต่การเลี้ยง ควยหม่อนทั้งกิ่ง ถ่ายมูลอย่างน้อย 2 วัน/ครั้ง โดยโรยยา และวางคากายแล้วให้ใบหม่อน 1 ครั้ง จึงยกคากายถ่ายมูล

5.6 การเก็บไหมสุก ไหมวัย 5 ประมาณวันที่ 6-8 ตัวไหมจะโตเต็มที่ อาหารที่กินจะโปรสร้างเป็นด้ายเส้นใยพร้อมจะทำรัง มีลักษณะลำตัวใสโปร่งแสง มูลไหมโคสีเขียว โนมและพื้น เส้นใยออกมา

การเก็บไหมสุกเข้าจ่อ ปัจจุบันนิยมเก็บ 2 วิธีคือ เก็บทีละตัว ซึ่งเสีย เวลาใช้กับไหมจำนวนเล็กน้อย และวิธีเขย่ากิ่ง ซึ่งสามารถเก็บได้เร็วเหมาะกับการเลี้ยงเป็น จำนวนมาก

จ่อเป็นวัสดุที่ใช้ไหมทำรัง มีหลายชนิดเช่น จ่อกระถังจ่อตัวไหมประมาณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

700 ทั่ว จ่อลวด จ่ออก ความยาว 1 เมตรบรรจุได้ 400-500 ทั่ว และจ่อหมงจ่อทั่วใหม่ประมาณ 1,500 ทั่วจ่อชุก จะต้องไขประมาณ 12-13 ชุก/กลอง

5.7 การดูแลขณะใหม่ทำรัง ก่อนใหม่ทำรังจะถ่ายของเหลวครึ่งสุดท้าย ออกทั่วละ 0.5 - 1 ซี.ซี. ควรทากระดาษหนังสือพิมพ์รองพื้นเพื่อป้องกันพื้นสกปรก และดูดซับ ความชื้น ช่วยระบายอากาศ จะทำให้รังใหม่สวยงาม อุณหภูมิที่ตองการคือ 28 เซลเซียส ความชื้นต่ำกว่า 70 เปอร์เซ็นต์

5.8 การเก็บรังใหม่ ใหม่ทันสมัย 2-3 วัน อีก 1-2 วัน จะลอกคราบ กลายเป็นตักแก่ และอีก 1-2 วัน ตัวก็แก่จะแข็งตัว มีวสีน้ำตาล รวมเวลา 5-6 วัน จึงลอกรัง ใหม่ออกจากจ่อได้ทำการคัดรังใหม่ที่มีเสียออก ซึ่งมีหลายชนิดเช่น รังแตก รังบาง รังค้ำน รังหัว ห้ายบาง รังผิดปกติ รังแมลงวันตายเจาะรังพบ เป็นต้น

กรจำหน่ายรังใหม่ (ศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา, 2528:24)

ควรแจ้งให้โรงงานทราบก่อน 1 อาทิตย์ การขนส่งควรเป็นตอนเช้าโดยบรรจุ ถุงผ้า หรือถุงมุ้งเขียวถุงละ 10-15 กิโลกรัม รังใหม่ต่างประเทศทุกชนิดจะจำหน่ายให้โรง- งานในราคาประกันคุณภาพได้ ประมาณกิโลกรัมละ 100 บาท ถ้าหากเกษตรกรเลี้ยงไหม 1 กลอง ได้รังใหม่ประมาณ 20 กิโลกรัม จะมีรายได้ประมาณ 2,000 บาท สำหรับกรจำหน่าย รังใหม่ให้กับศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา บกคิจะได้รับเงินหลังจากส่งรังใหม่ประมาณ 10 วัน

หลังจากเกษตรกรเลี้ยงไหมเสร็จแล้ว ควรทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์ แล้วฉีดน้ำยาฟอร์มาลินเพื่อฆ่าเชื้อโรคเตรียมพร้อมที่จะเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป

โรคไหม (พรณี, 2530:136-153) แบ่งเป็น

1. โรคไหมที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต เช่น อุณหภูมิ แก๊สพิษ
2. โรคไหมที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต เช่น

2.1 เชื้อรา แบ่งเป็น 2 พวกคือ

2.1.1 แอสเพอริจิลลัส ชาวบ้านเรียกว่า ฐ สบอร์ของเชื้อรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรณีพิเศษ การนำเอกสารนี้ไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศูนย์วิจัยหม่อนไหมฯ จะถือว่าผิดกฎหมาย
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะตกบนผิวหนัง และนอกจากนี้ทั้งเก่าและใหม่ ส่วนที่ถูกทำลายจะแข็งผิวหนังเก่าและใหม่ จะถูกผูกติดกันทำให้ลอกคราบยากหรือลอกไม่ได้

2.1.2 มีสาคิน ชาวบ้านเรียกว่า คายแข็ง เชื่อว่าจะตกบนผิวหนัง เชื่อว่าจะผุหนังแท้และหนังกำพร้า โรคชนิดนี้มองเห็นแผลไม่ชัดเพราะเจ้าเลือก บัองกันโดย

- ฉีดอมค้ายน้ำยาฟอร์มาลีน 3 เปอร์เซ็นต์
- โรยยาว่าเชือรานควินอนไทย
- ฉายมูลไหม
- เก็บตัวที่แสดงอาการเป็นโรคไว้ทั้งในน้ำยาฟอร์มาลีน 3 เปอร์เซ็นต์
- ทำความสะอาดโรงเลี้ยง และห้องเก็บหม่อน

2.2 เชื้อแบคทีเรีย แบ่งเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ ตามอาการภายนอก คือ เน่าเป็นถุงน้ำและหัวส่อง เกิดเองตามธรรมชาติเนื่องจากตัวไหมอ่อนแอ เชื้อแบคทีเรียในร่าง กายเพิ่มปริมาณมากขึ้นแบ่งตามลักษณะอาการของโรคดังนี้ คือ

2.2.1 โรคเน่าเป็นถุงน้ำ ลักษณะอาการคือ เบื่ออาหาร ก้นเปียก มดมีลักษณะเป็นก้อนมีลักษณะเหลว สำนอกน้ำน้อย เมื่อคายหนังเหนียวเน่าและทั้งตัว บางตัวเมื่อ คายมีสีน้ำตาลดำและบางครั้งมีสีแดง

2.2.2 โรคหัวโป ลักษณะอาการคือ เบื่ออาหาร ส่วนหัวและอกเป็น แผลม ส่วนอก จะโตขึ้นและใสมองเห็นทางเดินอาหารภายใน

การป้องกัน

- ก. ความคุมอุณหภูมิ ความชื้นให้เหมาะสมควรวัยของหนอนไหม
- ข. ให้ใบหม่อนที่มีคุณค่าทางอาหาร และเพียงพอกับความต้องการ
- ค. อย่าเลี้ยงไหมในกระดังที่แน่นเกินไป
- ง. ที่เก็บหม่อนจะต้องสะอาดอยู่ตลอดเวลา
- จ. ตัวไหมที่คายคิมทั้งในน้ำยาฟอร์มาลีน 3 เปอร์เซ็นต์

ด. ล้างมือก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม

2.3 เชื้อไวรัส

2.3.1 โโรคแอสเซอรี ชาวบ้านเรียกว่า โรคเคื้อ ลักษณะอาการคือ เบื่ออาหาร ลำตัวมีสีผิดปกติ เจ็บนอง คายไค้ทุกระยะทุุกวัย มักเิดนออกจากที่ซึ้นจนหมดแรง ฉ่ายมูลเหลวและสีขาว หนักเหนียวลำตัวเหี่ยวลงเมื่อใกล้จะทำรัง ตัวจะหล่นคล้ายไหมสุก แต่ไม่ทำรัง ถ้าเชื้อไม่รุนแรงมาก ส่วนนอกจะมีสีเขียวช้้นต่างจากไหมสุกสามารถทำรังได้และไปคายนในรัง

การป้องกัน

- ก. ก่อนและหลังเลี้ยงฉีดพอร์มาลีน 3 เปอร์เซ็นต์
- ข. ฉ่ายเทอราทีโคคิโคยเนทาเวีย 5
- ค. อุณหภูมิในห้องเลี้ยงอย่าให้สูงกว่า 30 องศาเซลเซียส หรือต่ำกว่า 18
- ง. ให้ใบหม่อนที่มีคุณค่าทางอาหารตรงตามวัย
- จ. ระวังไม่ให้ไหมเกิดแผล
- ฉ. เก็บหม่อนไหมที่แสดงอาการของโรคคืบทิ้งในน้ำยาพอร์มาลีน 3 เปอร์เซ็นต์

เปอร์เซ็นต์

2.4 เชื้อโปรโตซัว

เข้าทำลาย 2 ทางคือ ทางปาก และทางไข่ ลักษณะอาการหนอนไหมมีขนาดลำตัวไม่สม่ำเสมอ ลำตัวสทปรกหากเข้าทางไข่จะคายนอ่อนทั้งหมด หากเข้าทางปากการแพร่กระจายเป็นไปช้ากว่าตัวที่ได้รับเชื้อจะนายนวัยเคิมไค้ 1 วัย เช่น เข้าวัย 1 ไปคายนวัย 3 เข้าวัย 2 ไปคายนวัย 4 แต่หากเข้าวัย 4 ปลายวัย มันสามารถเปลี่ยนเป็นผีเสื้อไค้ แต่ผีเสื้อไค้ว่าตัวผู้หรือตัวเมีย ปีกจะยับ หากวางไข่ไค้บางที่คายนในไข่ ทำให้ไข่ผ่อไป หากสามารถพักออกมาไค้ก็จะคายนคณคณวัย 1 การแสดงออกขึ้นอยู่กับความรุนแรงของเชื้อ เป็นไค้ทั้งตัวผู้และตัวเมีย สำหรับแม่ผีเสื้อจะไปอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และท่อทางเคินไข่

การป้องกัน

- ก. ป้องกันการคืบคอกทางไข่โดยตรวจแม่ผีเสื้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ลงวันเวสสำหรับเคิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข. ก่อนและหลังเลี้ยงไหมมีคอบก้วยพอรหัสขึ้น 3 เบอร์เซนต์

ค. หากพบลักษณะกิ่งกล้าหรือไม้เหมือนที่กล่าวถึงเชื้อโรคอื่น ควรทำลายทิ้ง และทำเชื้อหลาย ๆ ครั้งก่อนจะเลี้ยงไหมอีก และพักโรงเลี้ยงไว้ประมาณครึ่งปีเพื่อให้เชื้อไม่มีที่อาศัยและอาการของเชื้อโรคจะอ่อนกำลังลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รทช.)

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รทช.) เป็นโครงการหนึ่งที่สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ส่งเสริมแก่เกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียดของโครงการดังนี้ คือ

เหตุผลและหลักการ

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของชาวชนบท โดยการทำให้มีรายได้มากขึ้น ด้วยวิธีการส่งเสริมสนับสนุน ให้รู้จักประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และได้ผลิตตามความต้องการของตลาด ในกรณีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท พิจารณาเห็นว่า การเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่มีอุตสาหกรรมอื่น ๆ รองรับผลผลิตอย่างค่อเนื่อง เช่น การสาวไหม การทอผ้า และอื่น ๆ ที่ผลิตจากไหม ซึ่งถ้าชาวชนบทได้รับการจัดระบบ รูปแบบการผลิตที่มีลักษณะสอดคล้องกับสภาวการณ์ความต้องการของตลาด ก็จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น สำนักงาน รทช. จึงจัดให้มีการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไหมแก่เกษตรกรที่เลี้ยงไหมอยู่แล้วและเกษตรกรที่สนใจ โดยจัดส่งเสริมเป็นกลุ่มให้มีประธาน และสมาชิกร่วมกันบริหารกันเองและทางสำนักงาน รทช. ให้การสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าวัสดุ อุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมแก่กลุ่มเกษตรกร

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวชนบทมีรายได้จากการเลี้ยงไหมตามประเภทและคุณสมบัติของผลผลิตที่ตลาดในภาคอุตสาหกรรมแปร รูปที่ต้องการ และเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตเส้นไหมและอุตสาหกรรมทอผ้าในประเทศ

เป้าหมาย

1. พื้นที่ มุ่งให้ชาวชนบทอยู่ในเขตที่ปฏิบัติงาน รทช. ในแต่ละจังหวัดสามารถเลี้ยงไหมตามสายพันธุ์ที่หน่วยงานของกรมวิชาการ หรือกรมส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบดำเนินการส่งเสริม เอกสารที่ส่งنوانไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ลักษณะการผลิต ส่งเสริมให้เลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหมสดและเพื่อขายเส้นไหม
ผ้าโรงงานสาวไหม

3. รายได้ มุ่งให้กลุ่มชาวชนบทที่ประกอบการเลี้ยงไหมเพื่อขายรังเป็นอาชีพ
รองหรืออาชีพหลักมีรายได้ในปีที่ 2 เป็นคนไป ครอมครีวละไม่น้อยกว่า 12,000 บาท/ปี

วิธีการดำเนินการและหน้าที่ความรับผิดชอบ

การส่งเสริมการเลี้ยงไหมเป็นโครงการร่วมกันระหว่างกรมวิชาการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับสำนักงาน รพช. โดยได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบโครงการดังนี้
คือ

1. กรมวิชาการเกษตรให้การสนับสนุนด้านพันธุ์ไหม ซึ่งเป็นต้นพันธุ์ผสมสมคว่าง
ประเทศในเ็นแรกของโครงการ และด้านวิชาการเลี้ยงไหมแก่กลุ่มเกษตรกรในตำบลวิชาการเป็น
ครั้งแรก
2. สำนักงาน รพช. ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการฝึกอบรมและอ่าน
วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมแก่กลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นพี่ปรึกษาและติดตามผลการทำเนิ
งานของกลุ่มเกษตรกรด้วย (กองพัฒนาอาชีพและรายได้ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, 2525:
1-3)

วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการเลี้ยงไหม

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแผนใหม่
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ และสามารถเลี้ยงไหมได้
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบปัญหา และวิธีการแก้ไขการเลี้ยงไหมของ
เกษตรกร

เกษตรกร

4. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ อันเป็นแนวทางในการสาธิตแนะนำส่งเสริมเกษตร

กร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักสูตรการฝึกอบรบการเลี้ยงไหม

1. ภาคทฤษฎี ได้แก่ วิชา
  - 1.1 พันธุ์ไหม และธรรมชาติวิทยา
  - 1.2 วิชาไหมไทย
  - 1.3 วิชาการเลี้ยงไหม
  - 1.4 วิชาหม่อน
  - 1.5 วิชาโรคแมลงศัตรูหม่อน
  - 1.6 วิชาการสาวไหม
2. ภาคการฝึกปฏิบัติ ได้แก่
  - 2.1 การฝึกปฏิบัติหม่อน
  - 2.2 การฝึกปฏิบัติเลี้ยงไหม
  - 2.3 การทอทวน
  - 2.4 การฝึกปฏิบัติคัดแปลงอุกกรรม

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ฝึกอบรบเป็นเวลา 2 ปี ในแต่ละพื้นที่ดำเนินการโดยดำเนินการดังนี้ ปีที่ 1 ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ในการ เลี้ยงไหมและการฝึกอบรบ ปีที่ 2 เพิ่มขีดความสามารถในการเลี้ยงไหมทั่วไป

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการฝึกอบรบ

1. เป็นพื้นที่ที่กำหนดไว้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาของรัฐบาล
  2. มีชาวชนบทในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 15 ครัวเรือน มีที่ดินเป็นของตนเองไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 ไร่
  3. สำนักงาน รพช. โขงทองพัฒนาอาชีพและรายได้จะพิจารณาความเหมาะสมของจังหวัด เพื่อใช้ดำเนินการตามโครงการ และเตรียมการจัดฝึกอบรบกับหน่วยงานของกรม
- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 วิชาการเกษตร (กองพัฒนาอาชีพและรายได้ สำนักงาน รพช. โขงทอง, 2527:3-5) ที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร

วิธีการและระยะเวลาฝึกอบรม

ทำการฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการเลี้ยงไหม โดยแบ่งเป็นภาคทฤษฎีและภาคฝึกปฏิบัติและการทำงานเพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถทั้งในค้ำทฤษฎีและปฏิบัติ ทำการอบรมรุ่นละประมาณ 37 วัน (ศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา, 2528:40)

สถานที่ดำเนินการฝึกอบรม

ทำการฝึกอบรมที่ศูนย์วิจัยหม่อนไหมหรือสถานีทดลองไหมในพื้นที่ภูมิลำเนาของแต่ละจังหวัด จังหวัดนครราชสีมาทำการฝึกอบรมที่ศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกษตรกรได้รับความรู้และทักษะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบใหม่
2. เกษตรกรรู้จักแหล่งวิชาการ สามารถวางแผนและติดต่อประสานงานให้เกิด

ผลที่ก่อโครงการได้

3. เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปเป็นแนวทางแก้ปัญหาการเลี้ยงไหมของเกษตรกรให้ได้ผลดี เป็นการเพิ่มขนรายได้ และพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชน
4. นอกจากเกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังส่งผลถึงการเพิ่มผลผลิตเส้นไหมของประเทศไทยให้สูงขึ้นจะเป็นการลดการนำเข้าเส้นไหมจากต่างประเทศอีกด้วย

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร, (2530) ศึกษาถึงการปรับปรุงพันธุ์ไหมไทยในอดีตและปัจจุบัน ได้กล่าวถึงพันธุ์ไหมพื้นเมืองทั้งพันธุ์แท้และพันธุ์ผสม ที่นิยมเลี้ยงกันทั่วไปในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ในด้านลักษณะของรังไหม ความยาวของเส้นใยที่สาว ได้ปัญหาการเลี้ยงและคุณภาพเส้นใยที่สาวได้ คุณสมบัติที่คิของพันธุ์ไหมพื้นเมือง รวมทั้งการผสมพันธุ์พื้นเมืองเข้ากับพันธุ์ต่างประเทศ เพื่อพัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ

กลุ่มหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, (2531) ได้กล่าวถึงการสร้างพันธุ์ไหมที่ให้ผลผลิตสูง มีลักษณะที่คิเหมาะสมต่อการขยายพันธุ์ ซึ่งเป็นพันธุ์ออกผสมต่างประเทศกับพันธุ์โคราช 6 สายพันธุ์จากประเทศญี่ปุ่น พันธุ์ใหม่มีลักษณะที่คิเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ให้เส้นใยที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการผลิตเส้นไหมยืน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะการเลี้ยง การขยายพันธุ์ และความต้องการของตลาด

บทที่ 3

ผลการศึกษาและข้อวิจารณ์

จากการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) จำนวน 90 ราย ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกตารางที่ 1

เพศของสมาชิก

เพศ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ชาย	27	30.00
หญิง	63	70.00
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และเป็นเพศชาย จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00

แสดงว่าสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจักรพรรดิ จังหวัดนครราชสีมา ส่วนมากเป็นเพศหญิง เนื่องจากงานเลี้ยงไหมเป็นงานที่ละเอียดอ่อนและจะต้องคอยดูแลและจัดการตลอดเวลาจึงเหมาะสำหรับผู้หญิงหรือแม่บ้าน สำหรับผู้ชายส่วนมากจะออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น ทำไร่ หรือปฏิบัติดูแลสวนหม่อน และเป็นผู้ที่คอยไปเก็บใบหม่อนเข้ามาเลี้ยงไหม

ตารางที่ 2 อายุของสมาชิก

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
24 - 30	9	10.00
31 - 37	7	7.78
38 - 44	32	35.56
45 - 51	20	22.22
52 - 58	10	11.11
59 - 65	7	7.78
66 - 72	3	3.33
73 - 79	2	2.22
รวม	90	100.00

การศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 38-44 ปี จำนวน ร้อยละ 35.56 รองลงมาเป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วง 45-51 ปี ร้อยละ 22.22 ช่วงอายุ 52-58 ปี ร้อยละ 11.11 ช่วงอายุ 24-30 ปี ร้อยละ 10 ช่วงอายุ 31-37 ปี และ 59-65 ปี มีจำนวน เท่ากันคือ ร้อยละ 7.78 ช่วงอายุ 66-72 ปี ร้อยละ 3.33 และช่วงอายุ 73-79 ปี ร้อยละ 2.22 ทมลำดับ สมาชิกที่มีอายุน้อยที่สุดมีอายุ 24 ปี และมากที่สุด 79 ปี ดังนั้นอายุเฉลี่ยของ สมาชิกเท่ากับ 46 ปี

จะเห็นว่าสมาชิกที่มีอยู่ในช่วง 38-44 ปี มีมากที่สุด ซึ่งเป็นช่วงอายุที่จะยอมรับ ความรู้ใหม่ ๆ มาลงปฏิบัติ เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังจะสร้างฐานะของตัวเองและครอบครัว จึง ทำให้พยายามที่จะขวนขวายหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำมาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอาชีพ ที่ทำการผลิตอยู่ เพื่อให้จะได้ผลตอบแทนจากก ผลิตเพิ่มมากขึ้น และอายุ 73-79 ปี น้อยที่สุด เนื่องจากมีอายุมากแล้ว ส่วนใหญ่ก็ออกหลานจะรับช่วงเลี้ยงต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 ระดับการศึกษาของสมาชิก

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	3.33
จบ ป.4	82	91.12
จบ ป.5-7	3	3.33
จบ ม.ศ.1-3	2	2.22
รวม	90	100.00

สำหรับระดับการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนมากเรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 91.12 รองลงมาเป็นที่ไม่ได้เรียนหนังสือซึ่งมีจำนวนเท่ากับผู้ที่จบ ป.5-7 คือ ร้อยละ 3.33 ส่วนสมาชิกที่จบชั้น ม.ศ.1-3 ร้อยละ 2.22

จะเห็นได้ว่า สมาชิกส่วนมากมีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างต่ำคือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน การคมนาคมไม่สะดวกทางไกลสถานศึกษา จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการที่จะเรียนต่อในระดับสูงของสมาชิก

ตารางที่ 4 จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
2 - 4	20	22.22
5 - 7	45	50.00
8 - 10	23	25.56
11 - 13	2	2.22
รวม	90	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมาชิกโครงการส่วนมากมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5-7 คน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือสมาชิกครอบครัวละ 8-10 คน จำนวน 23 คน ร้อยละ 25.56 มีจำนวน 2-4 คน ร้อยละ 22.22 ส่วนที่มีสมาชิกครอบครัวละ 11-13 คน มีเพียงร้อยละ 2.22 จำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด ครอบครัวละ 2 คน มากที่สุดครอบครัวละ 13 คน และสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 6 คน

ตารางที่ 5 อาชีพหลักของสมาชิก

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำนา	35	38.89
ทำไร่	40	44.45
เลี้ยงไหม	12	13.33
เลี้ยงสัตว์	3	3.33
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.45 รองลงมาได้แก่ การทำนา ร้อยละ 38.89 เลี้ยงไหม ร้อยละ 13.33 และเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

จะเห็นว่าอาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่คือ ทำไร่ เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำรายได้ต่อบปีให้กับสมาชิกมากที่สุด ซึ่งมีรายได้มากกว่าการเลี้ยงไหม เพราะว่าแค่เดิมสมาชิกเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองซึ่งให้เส้นใยน้อย ราคาที่ได้นั้นต่ำ สมาชิกจึงทำเป็นเพียงอาชีพเสริมเท่านั้น ต่อมาได้มีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการเลี้ยงไหมพันธุ์กุดผสม แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการลงทุนที่จะต้องสร้างโรงเรือนและจัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการใช้เลี้ยงไหมพันธุ์กุดผสมมีราคาแพง จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะหันมาเลี้ยงอย่างจริงจังและในปริมาณที่มาก เนื่องจากต้องใช้ทุนค่อนข้างสูง ดังนั้น สมาชิกจึงยังยึดการทำไร่ เป็นอาชีพหลัก เพราะสมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเองอยู่แล้ว

เอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 อาชีพรองของสมาชิก

อาชีพรอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำนา	52	27.09
ทำไร่	28	14.59
ทำสวน	7	3.65
เลี้ยงไหม	78	40.62
เลี้ยงสัตว์	11	5.72
รับจ้าง	16	8.33

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่มีอาชีพรองคือ เลี้ยงไหม คิดเป็น ร้อยละ 40.62 รองลงมาคือ ทำนา ร้อยละ 27.09 ทำไร่ ร้อยละ 14.59 รับจ้าง ร้อยละ 8.33 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 5.72 และอาชีพทำสวน ร้อยละ 3.65 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าอาชีพรองของสมาชิกคือ เลี้ยงไหม เพราะเป็นอาชีพที่ทำรายได้นี้ เกษตรกรไม่ต้องหากตลาดเพราะบริษัทพ่อค้าจะเป็นผู้เข้ามารับซื้อ และมีแนวโน้มที่จะขยายพื้นที่เลี้ยงมากขึ้น

ตารางที่ 7 รายได้ทั้งหมดต่อปีของสมาชิก

รายได้ทั้งหมด (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10,001 – 20,000	13	14.44
20,001 – 30,000	13	14.44
30,001 – 40,000	19	21.11
40,001 – 50,000	25	27.79
50,001 – 60,000	8	8.89

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายได้ทั้งหมด (บาท)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
60,001 – 70,000	11	12.22
ตั้งแต่ 70,001 ขึ้นไป	1	1.11
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ มีรายได้ต่อครอบครัวปีละ 40,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 27.79 รองลงมามีรายได้ต่อครอบครัวปีละ 30,001 – 40,000 บาท ร้อยละ 21.11 สมาชิกมีรายได้ต่อครอบครัวน้อยที่สุดปีละ 10,001 บาท มากที่สุดปีละ 72,000 บาท และสมาชิกมีรายได้เฉลี่ยปีละ 40,736 บาท

จะเห็นว่าสมาชิกมีรายได้ค่อนข้างพอสมควร เนื่องจากสมาชิกอาชีพเลี้ยงไหม เป็นอาชีพสำหรับเสริมรายได้

ตารางที่ 8 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานในการเลี้ยงไหม

สมาชิกที่เป็นแรงงานเลี้ยงไหม (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 3	59	65.56
4 – 6	29	32.22
7 – 9	2	2.22
รวม	90	100.00

สมาชิกโครงการฯ ที่เป็นแรงงานในการเลี้ยงไหมส่วนมากมีครอบครัวละ 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 65.56 และรองลงมามีครอบครัวละ 4-6 คน ร้อยละ 32.22 และครอบครัวละ 7-9 คน ร้อยละ 2.22 จำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุดที่เป็นแรงงานในการเลี้ยงไหมคือ 1 คน มากที่สุดของครอบครัวละ 9 คน ทั้งนี้ จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน

ในทิวไรเลียงใหม่เฉลี่ยครอบครัวละ 3 คน

ตารางที่ 9 การจ้างแรงงานเลียงใหม่ของสมาชิก

การจ้างแรงงานเลียงใหม่ (คน)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่มีกรจ้างแรงงาน	73	81.11
มีการจ้างแรงงาน		
1-3	15	16.67
4-6	2	2.22
รวม	90	100.00

สมาชิกโครงการส่วนใหญ่ไม่มีกรจ้างแรงงาน ร้อยละ 81.11 ส่วนสมาชิกที่มีกรจ้างแรงงาน 1-3 คน ร้อยละ 16.67 รองลงมา 4-6 คน ร้อยละ 2.22 การจ้างแรงงานของสมาชิกน้อยที่สุด 1 คน และจ้างแรงงานมากที่สุด 6 คน จำนวนการจ้างแรงงานของสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน จากสมาชิกที่เหลือจากไม่จ้างแรงงาน

จะเห็นได้ว่าสมาชิกโครงการส่วนใหญ่จะไม่มีกรจ้างแรงงานเพื่อใช้เลียงใหม่ เนื่องจากสมาชิกยังเลียงกันใหม่ปริมาณน้อยและมีพื้นที่ใช้เลียงใหม่มากนัก แรงงานที่ใช้เลียงเพียงในครอบครัวก็พอแล้ว

ตารางที่ 10 ลักษณะถือครองพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลียงใหม่ของสมาชิก

ลักษณะการถือครองพื้นที่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เป็นของตนเองทั้งหมด	75	83.34
เป็นของตนเอง + เช่า	9	10.00
เช่าผู้อื่นทั้งหมด	3	3.33
ของตนเอง + ญาติพี่น้อง	3	3.33
รวม	90	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่ที่พื้นที่ถือครองเป็นของตนเองทั้งหมด ร้อยละ 83.34 รองลงมาเป็นผู้เช่าที่ดินถือครองทำการเกษตรเป็นของตนเองและเช่าผู้อื่นด้วย ร้อยละ 10.00 และเป็นสมาชิกที่เช่าที่ดินจากผู้อื่นทั้งหมด มีจำนวนเท่ากับเป็นที่ดินของตนเอง และญาติคือ จำนวนร้อยละ 3.33

ตารางที่ 11 จำนวนพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของสมาชิก

พื้นที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (ไร่)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1-3	31	34.45
4-6	25	27.78
7-9	15	16.67
10-12	12	13.33
มากกว่า 12	7	7.77
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่ที่พื้นที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 1-3 ไร่ ร้อยละ 34.45 รองลงมาเป็นผู้เช่าพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 4-6 ไร่ ร้อยละ 27.78 และ 7-9 ไร่ ร้อยละ 16.67 ส่วนที่เหลือเป็นสมาชิกที่มีพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 10-12 ไร่ ร้อยละ 13.33 และมากกว่า 12 ไร่ ร้อยละ 7.77 สมาชิกที่มีพื้นที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมน้อยที่สุดเท่ากับ 1 ไร่ มากที่สุดเท่ากับ 32 ไร่ จำนวนพื้นที่ทำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเฉลี่ย 6 ไร่

ตารางที่ 12 ภาวะหนี้สินของสมาชิก

ภาวะหนี้สิน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่มี	20	22.22
มี		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ภาวะหนี้สิน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ดูจาก		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	50	71.43
สหกรณ์การเกษตร	3	4.29
ธนาคารพาณิชย์	5	7.14
ญาติพี่น้อง	5	7.14
นายทุน	7	10.00

สมาชิกโครงการฯ ส่วนมากมีหนี้สิน จำนวนร้อยละ 77.78 ส่วนสมาชิกโครงการที่ไม่มีหนี้สิน มีเพียงจำนวนร้อยละ 22.22

ในจำนวนสมาชิกที่มีหนี้สินจะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 รองลงมาคือ กู้จากนายทุน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ที่ได้ลืมนอกจากธนาคารพาณิชย์มีจำนวนเท่ากันกับที่กู้จากญาติพี่น้องคิดเป็นร้อยละ 7.14 และกู้จากสหกรณ์การเกษตรคิดเป็นร้อยละ 4.29 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าการกู้เงินของสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นการกู้เงินมาเพื่อใช้จ่ายในการทำเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนา เลี้ยงไหม ฯลฯ ซึ่งแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของสมาชิก คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากเป็นแหล่งเงินทุนที่ได้เข้าไปให้บริการถึงบ้าน จึงเป็นที่นิยมของสมาชิกที่ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเดินทางไปกู้เงินในตัวอำเภอ และมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าแหล่งเงินทุนอื่น ๆ

ตอนที่ 2 การนำความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมไปปฏิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 13 ความรู้ที่สมาชิกได้รับ เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

ความรู้ที่ได้รับเรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	90	38.30
วิธีการปฏิบัติแลกรักษาโรคและแมลงหม่อน	65	27.66
วิธีการปฏิบัติแลกรักษาโรคและศัตรูไหม	80	34.04

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเขียนคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ทั้งหมดได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไหมกันทุกคน ทั้งนี้สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องวิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ร้อยละ 38.30 รองลงมาคือ วิธีการปฏิบัติแลกรักษาโรคและศัตรูไหม ร้อยละ 34.04 และวิธีการปฏิบัติแลกรักษาโรคและแมลงหม่อน ร้อยละ 27.66

สมาชิกทั้งหมดได้รับความรู้หรือได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ รพช. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเพื่อนบ้าน

ตารางที่ 14 ระยะเวลาในการเลี้ยงไหมของสมาชิก

ระยะเวลาในการเลี้ยงไหม (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-3	40	44.44
4-6	27	30.00
7-9	5	5.56
10-12	10	11.11
มากกว่า 12	8	8.89
รวม	90	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงไหม 1-3 ปี ร้อยละ 44.44 รองลงมาระยะเวลา 4-6 ปี ร้อยละ 30 ระยะเวลา 10-12 ปี ร้อยละ 11.11 ส่วนที่เหลือระยะเวลา 7-9 ปี ร้อยละ 5.56 และมากกว่า 12 ปี ร้อยละ 8.89 ระยะเวลาที่สมาชิกใช้เลี้ยงน้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 14 ปี และระยะเวลาที่สมาชิกใช้เลี้ยงเฉลี่ย 6 ปี

จะเห็นได้ว่าระยะเวลาที่สมาชิกเลี้ยงไหมเฉลี่ย 6 ปี และช่วงระยะเวลา 1-3 ปี เริ่มมีผู้เลี้ยงมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าระยะเวลาช่วงนี้มีสมาชิกมากที่สุดถึง 40 คน ทั้งนี้ อาจจะทำให้กลุ่มที่ได้เริ่มเลี้ยงมาก่อนประสบความสำเร็จ จึงได้เลี้ยงบ้าง จึงทำให้เกษตรกรในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี มีมากที่สุด

ตารางที่ 15 สาเหตุที่สมาชิกเลี้ยงไหม

สาเหตุที่สมาชิกตัดสินใจเลี้ยงไหม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้ดี	37	41.11
อาชีพเสริม	36	40.00
เพื่อนบ้านแนะนำ	5	5.56
งานอดิเรก	2	2.22
เจ้าหน้าที่แนะนำ	10	11.11
รวม	90	100.00

สาเหตุที่จริงใจอันดับแรกที่ทำให้สมาชิกตัดสินใจเลี้ยงไหมคือ รายได้ดี จำนวนร้อยละ 41.11 รองลงมาได้แก่ อาชีพเสริม จำนวนร้อยละ 40 และเจ้าหน้าที่ของรัฐแนะนำ ร้อยละ 11.11 ที่เหลือคือ เพื่อนบ้านแนะนำ ร้อยละ 5.56 และ เป็นงานอดิเรก ร้อยละ 2.22 ตามลำดับ ปัจจุบันยังมีสมาชิกเลี้ยงไหมอยู่ทุกคน

จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้สมาชิกตัดสินใจเลี้ยงไหม เนื่องจากสามารถทำรายได้ให้กับสมาชิกไม่น้อยโดยเฉพาะสมาชิกที่เลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสม จะมีรายได้เกินค่าใช้จ่าย เมื่อนักค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใช้จ่ายรวมถึงค่าลงทุนแล้ว ตั้งแต่ปีที่ 2 เป็นต้นไป เพราะจะมีการกำหนดมาตรฐานในการรับซื้อรังไหมตามคุณภาพ คือ เบอร์เซนต์เปลือกรังและเบอร์เซนต์รังเสีย ซึ่งราคารังไหมเฉลี่ยประมาณกิโลกรัมละ 90 บาท ที่สมาชิกจะได้รับ ดังนั้น สมาชิกจึงทำเป็นอาชีพเสริมได้อย่างดี และเมื่อมีทุนขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นสมาชิกสามารถที่จะยึดเป็นอาชีพหลักได้ เพราะถ้ามีการเลี้ยงและการจัดการอย่างที่ดี สามารถที่จะทำรายได้ค่อนข้างมากกว่าอาชีพหลักที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

ตารางที่ 16 พื้นที่ที่ใช้เลี้ยงไหมของสมาชิก

พื้นที่ (ตารางเมตร)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10-20	13	14.44
21-42	18	20.00
43-53	9	10.00
54-64	26	28.89
65-75	9	10.00
76-86	10	11.11
87-97	5	5.56
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ที่สมาชิกใช้เลี้ยงไหมส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 54-64 ตารางเมตร ร้อยละ 28.89 รองลงมา 21-42 ตารางเมตร ร้อยละ 20.00 พื้นที่ 10-20 ตารางเมตร ร้อยละ 14.44 พื้นที่ 76-86 ตารางเมตร ร้อยละ 11.11 พื้นที่ 43-53 และ 65-75 ตารางเมตร มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 10.00 และพื้นที่ 87-97 ตารางเมตร ร้อยละ 5.56 จำนวนพื้นที่ที่สมาชิกใช้เลี้ยงน้อยที่สุด 10 ตารางเมตร มากที่สุด 57 ตารางเมตร และจำนวนพื้นที่ที่สมาชิกใช้เลี้ยงเฉลี่ย 57 ตารางเมตร

จากการศึกษาพบว่า พันธุ์ใหม่ที่สมาชิกนำมาเลี้ยงส่วนใหญ่ซื้อมาจากบริษัทจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมาคือ เพาะพันธุ์เองจำนวน 20 คน ร้อยละ 22.22 รับซื้อจากพ่อค้า ร้อยละ 21.11 และรับซื้อจากศูนย์วิจัยหมอนไผนครราชสีมา ร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

จะเห็นว่าสมาชิกมีการซื้อพันธุ์ใหม่จากบริษัทมากที่สุด เนื่องจากบริษัทได้เข้ามาจำหน่ายพันธุ์ใหม่ให้กับสมาชิกถึงบ้านและได้มีการทำสัญญาซื้อขายกลับคืนจากสมาชิกเมื่อใหม่ให้ผลผลิตแล้ว จึงทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ยินดีที่จะซื้อและขายกลับคืนให้กับบริษัท เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งด้วย

ตารางที่ 19 วิธีการทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ของสมาชิก

การทำความสะอาด	จำนวน(คน)	ร้อยละ
น้ำยาฟอรัมาลีน	35	38.89
คลอรีน	36	40.00
ผงซักฟอก	19	21.11
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ได้ทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ต่างๆ โดยใช้น้ำยาคลอรีน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ใช้น้ำยาฟอรัมาลีน จำนวน 35 คน ร้อยละ 38.89 และใช้ผงซักฟอก จำนวน 19 คน ร้อยละ 21.11 ซึ่งสมาชิกทุกคนจะฆ่าการมูหึ่งเลี้ยงใหม่ และให้อาหารแก่ตัวใหม่ครบทั้ง 3 มื้อ คือ มื้อเช้า มื้อกลางวัน และมื้อเย็น ซึ่งสมาชิกทุกคนจะทำการขยายพื้นที่เลี้ยงทุกวันให้เหมาะสมในแต่ละวัย และทำการถ้ำมูลใหม่ทุกวัน โดยจะทำช่วงก่อนโหมนอนและคอนใหม่ตื่น

ตารางที่ 20 การทำความสะอาดร่างกายและอุปกรณ์ก่อนและหลังการเลี้ยงไหม

การทำความสะอาดทุก ๆ ครั้งที่เลี้ยงไหม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ล้างมือก่อนและหลังเลี้ยงไหม	90	27.95
เปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม	52	16.14
ทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังจากใช้แล้ว	90	27.95
ทำความสะอาดห้องเก็บไหม่อน	90	27.95

หมายเหตุ สมาชิกสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ได้ทำการล้างมือก่อนและหลังเลี้ยงไหม มีจำนวนเท่ากับทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังจากใช้แล้ว และทำความสะอาดห้องเก็บไหม่อน ร้อยละ 27.95 และสมาชิกเปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม ร้อยละ 16.14 และสมาชิกทั้งหมดได้มีความรู้ความเข้าใจและความซึ้งที่เหมาะสมในแต่ละวัยของตัวไหมทุกคน

ตารางที่ 21 การป้องกันโรคไหมจากเชื้อราของสมาชิก

การป้องกันโรคเชื้อรา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
โรงฆ่าเชื้อราบนตัวไหม	65	19.69
โรงฆ่าชาว	90	27.28
ฉีดอบด้วยฟอร์มาลีน	85	25.75
ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและห้องเก็บไหม่อน	90	27.28

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกทุกคนมีการถ่ายของเหลวและป้องกันโรคใหม่จากเชื้อรา ทั้งนี้สมาชิกป้องกันโดยทำความสะอาดโรงเลี้ยงและห้องเก็บหม่อนมีจำนวนเท่ากับที่สมาชิกโรยปูนขาว จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 27.28 ที่เหลือทำการโรยยาฆ่าเชื้อราบนตัวไหม คิดเป็นร้อยละ 19.69 และฉีดอวยพอร์มาลีน คิดเป็นร้อยละ 25.75

จะเห็นได้ว่าสมาชิกทุกคนมีการถ่ายของเหลวและป้องกันโรคใหม่จากเชื้อรา โดยมีแต่ละเลยการทำทำความสะอาดโรงเลี้ยงและห้องเก็บหม่อน โดยใช้วิธีเก็บกากภายในโรงเลี้ยงและบริเวณรอบ ๆ แล้วปิดโรงเลี้ยงให้มิดชิดทำการพ่นยาฆ่าเชื้อโรคด้วยคลอรีนหรือน้ำยาฟอร์มาลีนก็ได้

ตารางที่ 22 การเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อนการเลี้ยงไหมรุ่นต่อไปของสมาชิก

การเตรียมอุปกรณ์ก่อนการเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์	90	28.85
ฉีดน้ำยาฟอร์มาลีนฆ่าเชื้อโรค	57	18.27
เตรียมสารเคมีโรยบนตัวไหม	90	28.85
เตรียมตะแกรงหรือขะที่ใช้มูลไหม	75	24.03

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์ เท่ากับการเตรียมสารเคมีโรยบนตัวไหม จำนวนร้อยละ 28.85 รองลงมาเตรียมตะแกรงหรือขะที่ใช้มูลไหม จำนวนร้อยละ 24.03 และฉีดน้ำยาฟอร์มาลีน จำนวนร้อยละ 18.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 23 การจำหน่ายรังไหมของสมาชิก

การจำหน่ายรังไหม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศูนย์วิจัยหม่อนไหม	29	32.22
โรงงานในท้องถิ่น	9	10.00
พ่อค้าที่มา รับซื้อ	20	22.22
บริษัท	32	35.56
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกโครงการฯ จำหน่ายรังไหมให้กับบริษัท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 35.56 รองลงมาคือ จำหน่ายให้ศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา ร้อยละ 32.22 พ่อค้าที่มา รับซื้อ ร้อยละ 22.22 และจำหน่ายให้โรงงานในท้องถิ่น ร้อยละ 10.00

จะเห็นได้ว่าสมาชิกจำหน่ายรังไหมให้กับบริษัทมากกว่าแหล่งอื่น ๆ เนื่องจากบริษัท ได้มีกา รมนำพันธุ์ไหมมาจำหน่ายให้สมาชิกเลี้ยงและจะซื้อกลับคืนเมื่อไหมให้ผลผลิตแล้ว

ตอนที่ 3 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของสมาชิก

ตารางที่ 24 ปัญหาเรื่องความรู้ในการเลี้ยงไหมของสมาชิก

ปัญหาเรื่องความรู้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	11	7.05
ความรู้ที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ	60	38.47
ขาดเอกสารความรู้	85	54.48

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องขาดเอกสารความรู้ ร้อยละ 54.46 รองลงมาคือ ความรู้ที่ได้อาจไม่ตรงกับความต้องการ ร้อยละ 38.47 และสมาชิกที่ไม่มีปัญหาเลย ร้อยละ 7.05

ตารางที่ 25 ปัญหาเรื่องหนังสือเลี้ยงใหม่ของสมาชิก

ปัญหาเรื่องหนังสือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	3	1.21
หนังสือไม่มีราคาแพง	50	20.32
หนังสือเนื้อหาชื้อยาก	45	18.30
หนังสืออ่อนแอต่อโรค	80	32.52
ขาดแคลนน้ำในการปลูกหม่อน	68	27.65

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องหนังสืออ่อนแอต่อโรคจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 32.52 รองลงมาคือ การขาดแคลนน้ำที่จะใช้ปลูกหม่อน คิดเป็นร้อยละ 27.65 หนังสือไม่มีราคาแพงร้อยละ 20.32 หนังสือเนื้อหาชื้อยากร้อยละ 18.30 และ สมาชิกที่ไม่มีปัญหาร้อยละ 1.21

จะเห็นได้ว่าสมาชิกมีปัญหาเกี่ยวกับหนังสืออ่อนแอต่อโรคมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุเนื่องจากทฤษฎีดินไม่ดี และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ น้ำมีไม่พอซึ่งจะมีผลทำให้หม่อนเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย

ตารางที่ 26 ปัญหาเรื่องวัสดุอุปกรณ์ของสมาชิก

ปัญหาวัสดุอุปกรณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	5	2.30
ขาดโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน	85	39.17
ขาดโรงเลี้ยงไหมวัยแก่	55	25.35
ขาดวัสดุอุปกรณ์ในโรงเลี้ยง	72	33.18

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ขาดโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน จำนวน 85 คน ร้อยละ 39.17 รองลงมาคือ ขาดวัสดุอุปกรณ์ในโรงเลี้ยง ร้อยละ 33.18 ที่เหลือเป็นผู้ขาดโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ ร้อยละ 25.35 และเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 2.30

ตารางที่ 27 ปัญหาเรื่องพันธุ์ไหมของสมาชิก

ปัญหาเรื่องพันธุ์ไหม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	11	5.00
พันธุ์ไหมราคาแพง	87	39.54
พันธุ์ไหมหาซื้อยาก	60	27.28
พันธุ์ไหมอ่อนแอต่อโรค	62	28.18

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ มีปัญหาเรื่องพันธุ์ไหมที่ราคาแพง จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 39.54 รองลงมาคือ พันธุ์ไหมอ่อนแอต่อโรค ร้อยละ 28.18 พันธุ์ไหมหาซื้อยาก ร้อยละ 27.28 และเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาเลย ร้อยละ 5.00

ตารางที่ 28 ปัญหาเรื่องโรคใหม่ของสมาชิก

ปัญหาโรคใหม่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
โรคเน่าเป็นดวงน้ำ	87	25.67
โรคชุก	75	22.12
โรคเคื้อ	90	26.54
โรคคายนั่ง	47	13.87
โรคไส้ขาว	40	11.80

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ มีปัญหาเรื่องโรคเคื้อมากที่สุด จำนวนร้อยละ 26.54 รองลงมาคือ โรคเน่าเป็นดวงน้ำ จำนวนร้อยละ 25.67 โรคชุก จำนวนร้อยละ 22.12 โรคคายนั่ง ร้อยละ 13.87 และโรคไส้ขาว ร้อยละ 11.80

จะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องโรคใหม่ที่สมาชิกพบมากที่สุดคือ โรคเคื้อ ซึ่งเป็นโรคที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เนื่องจากตัวไหมอ่อนแอ เชื้อแบคทีเรียในร่างกายเพิ่มปริมาณมากขึ้น สมาชิกที่เลี้ยงไหมพันธุ์ผสมจะพบโรคนี้มาก

ตารางที่ 29 ปัญหาเรื่องโรคและแมลงหม่อนของสมาชิก

โรคแมลงหม่อน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพลี้ยแป้ง	90	29.22
โรครากเน่า	74	24.02
เพลี้ยไฟ	58	18.82
แมลงหัวขาว	43	13.97
กวางเจาะลำต้น	43	13.97

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้ภายในเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามแก้ไขตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกโครงการฯ มีปัญหาเรื่องเพลิงแอม่งที่เข้าทำลายมากที่สุด จำนวนร้อยละ 29.22 รองลงมาได้แก่ โรครากเน่า จำนวนร้อยละ 24.02 เพลิงไฟ ร้อยละ 18.82 แผลงหัวขาวและคั่งงาจะลำดับมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 13.97

จะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องโรคและแผลงหมอน แผลงที่สมาชิกพบมากที่สุดคือ เพลิงแอม่ง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดแผลงนี้ขึ้น เนื่องจากคัหมอนได้รับน้ำไม่เพียงพอ ทำให้คัหมอนอ่อนแอ และขาดการปฏิบัติดูแลอย่างสม่ำเสมอ เมื่อแผลงนี้เข้าทำลายจะทำให้ได้ใบหมอนที่ไม่มีคุณภาพ และผลผลิตก็ลดลง ส่วนโรคหมอนที่พบว่ามีปัญหามากที่สุดคือโรค รากเน่า ทำให้ส่วนหมอนประสบความเสียหายมากที่สุด เกษตรกรบางรายต้องเลิกกิจการเลี้ยงไหมไปเลย สาเหตุของโรคยังไม่พบสาเหตุแน่ชัดว่าเกิดจากเชื้อโรครา ไวรัส แบคทีเรีย หรือไส้เดือนฝอย เรื่องนี้เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญของกำลังศึกษาอยู่จึงยังไม่สามารถป้องกันแก้ไขได้โดยเด็ดขาด เพียงแต่แนะนำให้สมาชิกปฏิบัติดูแลบำรุงรักษาแผลงหมอนอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 30 ปัญหาเรื่องศัตรูไหมของสมาชิก

ศัตรูไหม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มก	50	25.39
แผลงวันลาย	80	40.61
หนุ	22	11.16
จิ้งจก	30	15.22
ตุ๊กแก	15	7.61

หมายเหตุ สมาชิกโครงการฯ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีศัตรูที่รบกวนและทำลายตัวไหมมากที่สุด ได้แก่ แผลงวันลาย จำนวนร้อยละ 40.61 รองลงมาคือ มก ร้อยละ 25.39 จิ้งจก ร้อยละ 15.22 หนุ ร้อยละ 11.16 และตุ๊กแก ร้อยละ 7.61

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 31 ปัญหาเรื่องราคาใหม่ของสมาชิกที่ได้รับ

ราคาใหม่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	23	25.56
ราคาที่ได้รับต่ำ	67	84.44
รวม	90	100.00

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องราคาที่ได้รับต่ำ ร้อยละ 74.44 และเป็นสมาชิกที่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 25.36

ส่วนปัญหาเรื่องเงินทุนของสมาชิก จากการศึกษพบว่าสมาชิกทุกคนมีปัญหาระงเรื่องเงินทุน

ตารางที่ 32 ความต้องการความช่วยเหลือในการเลี้ยงไหมของสมาชิก

ความต้องการความช่วยเหลือ เรื่อง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อุปกรณ์การเลี้ยงไหม	90	11.27
เครื่องมือทุ่นแรงในการปลูกและดูแลรักษาแปลงหม่อน	72	9.01
แหล่งน้ำสำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	90	11.27
ความรู้และวิชาการเลี้ยงไหมแผนใหม่	80	10.01
ความรู้เรื่องการปลูกและบำรุงรักษาแปลงหม่อน	68	8.51
จัดให้มีนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาแนะนำ	87	10.89
ทุนในการทำเนิมการเลี้ยงและขยายพื้นที่เลี้ยงไหม	90	11.27
จัดหาใช้ไหมพันธุ์ต่างประเทศผสมที่มีราคาถูก	70	8.76
จัดหาสถานที่รับซื้อรังไหมให้ใกล้กับแหล่งผลิต		
เพื่อสะดวกในการขนส่ง	85	10.63
ต้องการให้ราคารังไหมสูงขึ้นมากกว่าปัจจุบัน	67	8.38

หมายเหตุ ความต้องการความช่วยเหลือของสมาชิกสามารถเขียนคำขอได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการฯ ต้องการความช่วยเหลือเรื่องอุปกรณ์การ
เลี้ยงไหม แหล่งน้ำสำหรับแปลงปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเท่ากันกับความต้องการทุน เพื่อดำเนินการ
เลี้ยงและขยายพื้นที่เลี้ยงไหมคือ ร้อยละ 11.27 รองลงมาต้องการนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ
เข้ามาให้คำแนะนำ ร้อยละ 10.89 สถานที่รับซื้อรังไหม ร้อยละ 10.63 ความรู้และวิชาการ
เลี้ยงไหมแบบใหม่ ร้อยละ 10.01 เครื่องมือทุ่นแรงในการปลูกดูแลรักษาแปลงหม่อน ร้อยละ
9.01 ไซ้ไหมพันธุ์ต่างประเทศคุณภาพสูง ร้อยละ 8.76 ความรู้ในการปลูกและบำรุงรักษาแปลง
หม่อน ร้อยละ 8.51 และความต้องการความช่วยเหลือเรื่องราคารังไหมให้มีราคาสูงขึ้น ร้อยละ
8.38

จะเห็นได้ว่าสมาชิกต้องการความช่วยเหลือในเรื่องอุปกรณ์การเลี้ยงไหม ต้องการ
แหล่งน้ำเพื่อที่จะใช้ในการเพาะปลูก และต้องการทุนในการดำเนินการเลี้ยงและขยายพื้นที่เลี้ยง
ไหมเพิ่มขึ้น มีความต้องการในจำนวนที่เท่ากัน เนื่องจากการเลี้ยงไหมที่จะทำให้ได้ผลผลิตสูงนั้น
โดยเฉพาะไหมพันธุ์คุณภาพสูง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีทุนในการดำเนินการที่สูงเพราะจะต้องมี
โรงเรือนเพาะไหมในแต่ละวัย อุปกรณ์ที่ทันสมัยและสะดวกในการใช้เลี้ยง และสิ่งสำคัญอีกอย่าง
หนึ่งก็คือ น้ำที่จะนำมาใช้ปลูกหม่อน เพื่อที่จะได้หม่อนมาเลี้ยงไหมอย่างเพียงพอ สิ่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าว
มานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เลี้ยงประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไหม

ตารางที่ 33 การวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิก

การยอมรับเทคโนโลยี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พันธุ์ไหม		
- เลี้ยงไหมพันธุ์ต่างประเทศคุณภาพสูง	37	41.11
- เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยคุณภาพสูง	20	22.22
- ไม่ยอมรับพันธุ์ไหม	33	36.67
การรุ่มห้องเลี้ยงไหม		
- สมาชิกทำการรุ่มห้องเลี้ยง	90	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 33 (ต่อ)

การยอมรับเทคโนโลยี	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การทำความสะอาดอาคาร โรงเรือนและอุปกรณ์		
- ทำความสะอาดกวน้ำยาคลอรีน	36	40.00
- ทำความสะอาดกวน้ำยาฟอร์มาลีน	35	38.89
- ไม่ยอมรับ	19	21.11
การให้อาหารแก่ตัวไหม		
- สมาชิกได้ให้อาหารแก่ตัวไหมทั้งมือเช้า มือกลางวัน และมือเย็น	90	100.00
การถ่ายมูลไหม และการขยายพื้นที่ให้เหมาะสมในแต่ละวัยของตัวไหม		
- สมาชิกได้ทำการถ่ายมูลไหมและขยายพื้นที่เลี้ยงให้เหมาะสมในแต่ละวัย	90	100.00
การทำความสะอาดทุก ๆ ครั้งที่สมาชิกเลี้ยงไหม^{1/}		
- ล้างมือก่อนและหลังเลี้ยงไหม	90	27.95
- ทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังจากใช้แล้ว	90	27.95
- ทำความสะอาดห้องเก็บหมอน	90	27.95
- เปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม	52	16.14
การควบคุมอุณหภูมิและความชื้น		
- สมาชิกที่ทำการควบคุมอุณหภูมิและความชื้น	90	100.00

การถ่ายของเหลวจากตัวไหมและการป้องกันโรค^{2/}

ไหมจากเชื้อรา

90 100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานั้น ไม่อนุญาตให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 33 (ต่อ)

การยอมรับเทคโนโลยี	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ป้องกันโดย		
- ไรยยาฆ่าเชื้อราบนตัวไหม	65	21.67
- ไรยฆาตชาว	90	30.00
- ฉีดขบคัยน้ำยาพอร์มาลีน	55	18.33
- ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและห้องเก็บหม่อน	90	30.00
การเตรียมอุปกรณ์ก่อนการเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป^{2/3/}		
- ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์	90	28.85
- ฉีดน้ำยาพอร์มาลีนฆ่าเชื้อโรค	57	18.27
- เตรียมสารเคมีไรยบนตัวไหม	90	28.85
- เตรียมตระกร้าหรือขะที่ใส่มูลไหม	75	24.03

หมายเหตุ 1/ 2/ 3/ สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากการวิเคราะห์ การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกสามารถสรุปผลการยอมรับได้ดังนี้คือ

พันธุ์ไหม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกยอมรับไหมพันธุ์ต่างประเทศถูกผสม และไหมพันธุ์ไทยถูกผสมที่เจ้าหน้าที่แนะนำ ร้อยละ 41.11 และ 22.22 สมาชิกที่ยังไม่ยอมรับ ร้อยละ 36.67 เหตุผลที่สมาชิกยังไม่ยอมรับ เนื่องจากไหมพันธุ์ถูกผสมมีราคาแพง และเลี้ยงดูค่อนข้างยาก เนื่องจากยังขาดแปลงหม่อนที่สมบูรณ์ และพอเพียงที่จะนำมาใช้เลี้ยง ยากที่จำเป็นต้องใช้เพื่อป้องกันโรคมีราคาแพง ขาดเงินทุนที่จะใช้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยง แคนนาคมีแนวไหมที่สมาชิกจะเลี้ยงไหมพันธุ์ถูกผสมทุกคน เพราะได้ราคาค่อกว่า การเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมือง

การรณรงค์เลี้ยงไหม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกทุกคนทำกา รรณรงค์เลี้ยงไหมโดยใช้มุ้งลวดหรือมุ้งเขียว แสดงว่าสมาชิกทั้งหมดยอมรับและนำไปปฏิบัติ ปัจจุบันทำให้สมาชิกยอมรับ เนื่องจากไหมมีศัตรูต่างๆ มากมายที่เข้ามาทำลาย เช่น แมลงวันลาย มด หนู จิ้งจก ตุ๊กแก และนก เป็นต้น

การทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกยอมรับการทำความสะอาดด้วยน้ำยาคลอรีน และน้ำยา ฟอรัมาลีน ร้อยละ 40.00 และ 38.89 และเป็นสมาชิกที่ยังไม่ยอมรับร้อยละ 21.11 ซึ่งยังมี การใช้ผงซักฟอกอยู่ สาเหตุที่สมาชิกยังไม่ยอมรับ เนื่องจากสมาชิกบางส่วนที่เลี้ยงไหมในพื้นที่เมือง อยู่คิดว่าทำความสะอาดด้วยผงซักฟอกธรรมดาเพียงพอแล้ว เพราะไหมในพื้นที่เมืองค่อนข้างสะอาดดีกว่าพื้นที่ชนบท และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาดสูง

การให้อาหาร การถ่ายมูลไหม และการขยายพื้นที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกทุกคนได้ยอมรับความรู้และนำไปปฏิบัติ โดยให้อาหาร แก้วไหมครบทั้งสามมื้อ ถ่ายมูลไหมทุกครั้ง และขยายพื้นที่เลี้ยงไหมให้เหมาะสมในแต่ละวัย ซึ่งสมาชิกได้เห็นความสำคัญที่จะต้องปฏิบัติ และประโยชน์ที่จะได้รับคือ การให้อาหาร แก้วไหม ครบทั้งสามมื้อ ตัวไหมจะมีความแข็งแรงและเติบโตมากกว่าการจำกัดอาหาร การถ่ายมูลไหม จะช่วยป้องกันโรคที่จะเกิดกับตัวไหม การขยายพื้นที่เลี้ยงก็จะช่วยให้ไหมได้เต็มโตเต็มที่ และไม่ทำให้ไหมอยู่อย่างแออัดจนเป็นสาเหตุที่อาจจะทำให้ไหมเป็นโรคได้

การทำความสะอาดร่างกาย และอุปกรณ์ก่อนและหลังการเลี้ยงไหม

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกทุกคนยอมรับโดยล้างมือก่อนและหลังการเลี้ยงไหม ทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังใช้แล้ว ทำความสะอาดห้องเก็บไหมอนมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 27.95 และสมาชิกที่ยอมรับเปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม ร้อยละ 16.14

จะเห็นได้ว่า สมาชิกทุกคนยอมรับเนื่องจากได้เห็นถึงความสำคัญในการทำความสะอาดร่างกาย และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันเชื้อโรคที่จะติดเข้ามา ซึ่งเป็นสาเหตุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หนึ่งที่จะทำให้ไหมเกิดโรค และสมาชิกเริ่มยอมรับการเปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม
กันมากขึ้น

การควบคุมอุณหภูมิความชื้นและถ่ายของเหลวจากตัวไหม

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกทุกคนยอมรับใบบ่มีกา ควบคุมอุณหภูมิและความชื้นที่
เหมาะสมกับวัยของไหมเพราะถ้าอุณหภูมิและความชื้นสูงมากเกินไป จะทำให้เป็นสภาพที่เหมาะสม
ต่อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค ไหมจึงมีโอกาสเป็นโรคได้ง่าย และสมาชิกทุกคนจะทำการ
ถ่ายของเหลวออกจากตัวไหมก่อนที่ไหมจะเข้าจ่อทำรัง โดยทำการถ่ายปัสสาวะและอุจจาระจาก
ตัวไหม เพื่อป้องกันโรคและเพื่อทำความสะอาดให้กับตัวไหมก่อนที่ไหมจะเข้าจ่อทำรังต่อไป ซึ่ง
สมาชิกทั้งหมดได้เห็นความสำคัญที่จะมีผลต่อการเลี้ยงไหม จึงได้นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในการ
เลี้ยงไหมทุกคน

การป้องกันโรคไหมจากเชื้อรา

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกทุกคนยอมรับช่วยการป้องกันโดยโรยปูนขาว และทำ
ความสะอาดโรงเลี้ยงและห้องเก็บฟ่อนมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 30 ส่วนการโรยยาฆ่าเชื้อ
ราบนตัวไหมสมาชิกยอมรับ ร้อยละ 21.67 ฉีดพ่นค้ำยน้ำยาฟอรัมาลีนร้อยละ 18.33 ส่วนสมาชิก
ที่ไม่ได้โรยยาฆ่าเชื้อราและฉีดพ่นค้ำยน้ำยาฟอรัมาลีน เนื่องจากยามีราคาแพงและคิดว่าไม่จำ
เป็นที่จะใช้กับไหมพื้นเมืองเพราะไหมพื้นเมืองแข็งแรงก็เท่ากับเชื้อผสม ป้องกันโดยโรย
ปูนขาว และทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็เพียงพอแล้ว

การเตรียมอุปกรณ์ก่อนการเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกทุกคนยอมรับโดยเตรียมทำความสะอาดโรงเลี้ยงและ
อุปกรณ์ เตรียมสารเคมีหรือปูนขาวโรยบนตัวไหม มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 28.25 ยอมรับ
โดยฉีดน้ำยาฟอรัมาลีนฆ่าเชื้อ ร้อยละ 18.27 ยอมรับโดยการเตรียมตะกร้าหรือขะใส่มูลไหม
ร้อยละ 24.03

จะเห็นได้ว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับความรู้ที่เจ้าหน้าที่ได้แนะนำ และได้นำ
ความรู้นั้นไปปฏิบัติ เพราะได้เห็นความสำคัญข้อปัจจัยต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ปฏิบัติแลในการเลี้ยง
ไหมว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเปลี่ยนเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไหม เนื่องจากกรเลี้ยงไหมเป็นงานที่ละเอียดอ่อน และต้องคอยดูแลตลอดเพราะมีโรคและศัตรู
รบกวนได้ง่ายโดยเฉพาะไหมที่อยู่ในช่วงวัยอ่อน ซึ่งผู้เลี้ยงจะต้องระมัดระวังในเรื่องโรคและศัตรู
อย่างมาก ทั้งนี้ สมาชิกจึงได้ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ ของการ
เลี้ยงจึงได้ยอมรับความรู้นำไปปฏิบัติใช้ในการเลี้ยงไหมของตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ลักษณะพื้นฐานทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก

จากการศึกษาสรุปได้ว่าสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคือ ประมาณร้อยละ 70 มีอายุเฉลี่ย 46 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 91.12 สมาชิกทุกคนมีถือศาสนาพุทธ และแต่งงานแล้ว จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 6 คน และส่วนใหญ่อยู่ในช่วงจำนวน 5-7 คน ร้อยละ 50.00 อาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่ทำไรและอาชีพรองคือ เลี้ยงไหม ทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำสวน และรับจ้าง รายได้ของสมาชิกเฉลี่ย 40,736 บาท/คน/ปี สมาชิกที่ใช้แรงงานในครอบครัว เพื่อการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 3 คน สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีทำจ้างแรงงานเลี้ยงไหมคือ ประมาณร้อยละ 81.11 ลักษณะการถือครองที่ดินที่ใช้เลี้ยงไหมส่วนใหญ่เป็นของตนเอง เฉลี่ยครอบครัวละ 6 ไร่ สมาชิกส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 77.78 มีภาวะหนี้สิน โดยจะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเงินของสมาชิกส่วนใหญ่เงินมาเพื่อใช้จ่ายในการทำการเกษตรได้แก่ การทำไร่ ทำนา และเลี้ยงไหม เป็นต้น

การนำความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมไปปฏิบัติของสมาชิก

จากการศึกษาพบว่าสมาชิกทั้งหมดเคยได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไหม ความรู้ที่สมาชิกได้รับส่วนใหญ่เป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รองลงมาเป็นความรู้เรื่องวิธีปฏิบัติดูแลรักษาโรคและศัตรูไหม ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ รพช. เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สมาชิกส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาเลี้ยงไหมอยู่ในช่วง 1-3 ปี และ 4-6 ปี คือ ประมาณร้อยละ 44.44 และร้อยละ 22.22 ตามลำดับ สาเหตุที่สมาชิกตัดสินใจเลี้ยงไหมเพราะรายได้ดี และสมาชิกทั้งหมดยังหาอาหารเลี้ยงไหมอยู่ที่พื้นที่สมาชิกเลี้ยงเป็นไหมพันธุ์ต่างประเทศผสม และไหมพันธุ์ไทย คือ ประมาณร้อยละ 41.11 และร้อยละ 36.67

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับทำวิจัยงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
พื้นที่ที่สมาชิกใช้เลี้ยงไหมเฉลี่ย 57 ตารางเมตร แหล่งพันธุ์ไหมที่สมาชิกนำมาเลี้ยง ถ้าเป็นพันธุ์
ไหมที่กรมเดียว ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามเด็ดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งหากนำไปใช้

ทั้งประเทศลดลง ส่วนใหญ่จะซื้อจากบริษัท ถ้าเป็นไหมพันธุ์ไทยส่วนใหญ่จะทำการเพาะพันธุ์ไว้
 เลี้ยงเอง คือ ประมาณร้อยละ 36.67 และร้อยละ 22.22 ตามลำดับ สมาชิกทั้งหมดจะทำการ
 ปลูกเลี้ยงไหมด้วยมั่งลูกหรือมั่งเขียว เพื่อป้องกันศัตรูรบกวน และก่อนที่จะทำการเลี้ยงไหม
 สมาชิกทั้งหมดจะทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะทำความสะอาดด้วยคลอรีน
 และน้ำยาฟอมาลีน ร้อยละ 40.00 และร้อยละ 38.89 การให้อาหารแก่ตัวไหมสมาชิกทั้งหมดจะ
 ให้อาหารแก่ตัวไหมครบทั้งสามมือ คือ มือเช้า กลางวัน และเย็น และจะขยายพื้นที่เลี้ยงให้เหมาะ
 สมในแต่ละวัยของตัวไหม และจะทำการถ่ายมูลไหมทุกครั้งก่อนไหมนอน และตอนไหมตื่น ซึ่งทุก ๆ
 ครั้งที่สมาชิกจะเข้าห้องเลี้ยงไหมสมาชิกจะทำความสะอาดร่างกายด้วยการล้างมือก่อนและหลัง
 เลี้ยงไหม รวมทั้งทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังจากใช้แล้วทุกครั้ง ร้อยละ 29.60 สมาชิก
 ทั้งหมดจะทำการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นให้เหมาะสมกับการเลี้ยงไหมในแต่ละวัย และจะถ่าย
 ของเหลวออกจากตัวไหมก่อนไหมทำรังทุกครั้ง เพื่อป้องกันโรคที่จะเกิดจากเชื้อรา สมาชิกทั้งหมด
 จะทำความสะอาดโรงเลี้ยงและห้องเก็บหม่อน โดยการเก็บกวาดและฉีดพ่นด้วยคลอรีน หรือน้ำยา
 ฟอมาลีนก่อนการเลี้ยงไหม และหลังจากการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่นที่สิ้นสุดลงและก่อนที่สมาชิกจะ
 ทำการเลี้ยงไหมในรุ่นต่อไป สมาชิกส่วนใหญ่จะเตรียมทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์ที่ใช้ใน
 การเลี้ยงไหมเตรียมสารเคมี รมบนตัวไหม คือ ประมาณร้อยละ 28.85 รองลงมาคือฉีดพ่นด้วย
 น้ำยาฟอมาลีนฆ่าเชื้อ ร้อยละ 18.27 เมื่อใกล้ผลิตคือ รังไหมแล้วสมาชิกส่วนใหญ่จะจำหน่าย
 ให้กับบริษัทและศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา คือ ร้อยละ 35.56 และร้อยละ 32.22 รองลง
 มาจะเป็นพ่อค้าหัวไปซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเข้ามา รับซื้อและจะนำไปจำหน่ายต่อ
 อีกครั้งหนึ่ง

ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องขาดเอกสารความรู้ในการปลูก
 หม่อนเลี้ยงไหมคือ ประมาณร้อยละ 54.48 และสมาชิกส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องหม่อนอ่อนแอต่อโรค
 ร้อยละ 32.52 สมาชิกส่วนใหญ่จากโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน และชาววิสาหกิจชุมชนในโรงเลี้ยงคือ
 ประมาณร้อยละ 30.17 และร้อยละ 33.18 ปัญหาเรื่องพันธุ์ไหมของสมาชิกส่วนใหญ่จะมีปัญหา
 เรื่องพันธุ์มีราคาแพง ร้อยละ 30.54 และรองลงมาคือ หาซื้อยาก ร้อยละ 27.28 ปัญหาเกี่ยว
 กับโรคไหม้สมาชิกส่วนใหญ่มีปัญหาจากโรคเห็บ และ โรคเน่าเป็นถุงน้ำ ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 26.54

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไร่นาสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม้หรือกรรมใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และร้อยละ 25.67 ปัญหาเกี่ยวกับโรคแมลงหม่อน สมาชิกส่วนใหญ่จะมีปัญหาจากเพลี้ยแป้งที่ทำลายสวนหม่อนของสมาชิกมากที่สุดคือ ร้อยละ 29.22 รองลงมาคือ โรครากเน่า ร้อยละ 24.02 ปัญหาจากศัตรูไหมที่สมาชิกส่วนใหญ่พบคือ แมลงวันตาย ร้อยละ 40.61 ปัญหาเรื่องราคารังไหมสมาชิกส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องราคาที่ไ้รับต่ำ ร้อยละ 74.44 และสมาชิกทั้งหมดมีปัญหาในเรื่องเงินทุน ที่จะใช้ในการเลี้ยงและขยายพื้นที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมต่อไป

ความต้องการความช่วยเหลือในการเลี้ยงไหมของสมาชิก

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องอุปกรณ์การเลี้ยงไหม แหล่งน้ำสำหรับกา ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทุนในการดำเนินการเลี้ยงมีจำนวนเท่ากันคือ ประมาณ ร้อยละ 11.27 รองลงมาคือ ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ สถานที่ในการจำหน่ายรังไหม และความรู้ทางวิชาการการเลี้ยงไหม คือร้อยละ 10.89, 10.63 และ 10.01 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.) อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 90 ราย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องเงินทุนในการเลี้ยงไหม โดยเฉพาะการเลี้ยงไหมพันธุ์อุกถผสม จะต้องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ มากกว่าการเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมือง เช่น สมาชิกจะต้องสร้างโรงเรือนในการเลี้ยงเฉพาะในแต่ละวัยของตัวไหม ไหมพันธุ์อุกถผสมมีความต้านทานโรคน้อยกว่าพันธุ์พื้นเมือง จึงจำเป็นต้องใช้ยาป้องกันโรคที่จะเกิดกับตัวไหม โดยเฉพาะโรคที่เกิดจากเชื้อรา ซึ่งทำความเสียหายให้กับสมาชิกมากที่สุด ทางสำนักงาน รพช. ควรจะให้ความช่วยเหลือหาแหล่งเงินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการสร้างโรงเรือน ทำการขุดเจาะแหล่งน้ำให้กับสมาชิกเพิ่ม เพื่อให้ได้มีน้ำใช้ในการทำแปลงหม่อนให้เพียงพอสำหรับบริการเลี้ยงไหม

หลักสูตรการฝึกอบรมการเลี้ยงไหมนั้น จะต้องปรับหลักสูตรบางอย่างให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของเกษตรกรคือ เนื้อหาวิชาที่ฝึกอบรมควรจะมีภา ปรปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อที่เกษตรกรจะสามารถนำไปปฏิบัติได้ สำหรับบริการฝึกอบรมเกษตรกรนั้น ควร เน้นการอบรมภาคปฏิบัติและการลงนามมากกว่าการอบรมภาคทฤษฎี เพื่อให้เกษตรกรเกิดทักษะในการ เลี้ยงไหมพันธุ์อุกถผสมและสามารถนำเทคโนโลยีที่แนะนำ ไปใช้ในกา ปฏิบัติได้จริง การอบรมควรจัดในช่วงหลังจากที่เกษตรกรว่างจากการทำไร่ ทำนาแล้ว

การคัดเลือกเกษตรกร เข้ารับการฝึกอบรมการเลี้ยงไหมนั้น ควรคัดเลือกเกษตรกรที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไหมได้ คือ จะต้องมิตักินพอที่จะใช้สำหรับการทำงานหม่อน เพื่อเตรียมการเลี้ยงไหมพันธุ์อุกถผสม ซึ่งเกษตรกรจะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง และสมาชิกสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกคนอื่น ๆ หรือเพื่อนบ้านของตนได้

สำหรับสมาชิกที่เคยฝึกอบรมการเลี้ยงไหมมาแล้วนั้น สำนักงาน รพช. ควรจะจัดตารางฝึกอบรมหลักสูตรการเพิ่มขีดความสามารถในการเลี้ยงไหมให้กับสมาชิกโครงการฯ ถ้าเป็นไปได้ควรจัดฝึกอบรมใน เขตท้องที่ของสมาชิกเพื่อประหยัดงบประมาณ และระยะเวลา ทั้งยังมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่อผู้ยู่ได้เห็นไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประโยชน์แก่เกษตรกรที่อยู่ในท้องถิ่นด้วย เพราะจะช่วยให้เกษตรกรเกิดการตื่นตัว และหันมา
เลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมกันมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มหมอนไหม กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2531. สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ. (โรเนียว).

กองพัฒนาอาชีพและรายได้สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท. 2525. ทะเบียนกลุ่มเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม. (โรเนียว).

_____. 2525. แนวทางการจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวม. (เอกสารเก็บเล่ม).

_____. 2525. แนวทางในการดำเนินงานของกองพัฒนาอาชีพและรายได้ ปี 2525. (โรเนียว).

_____. 2532. แนวทางในการดำเนินงานของกองพัฒนาอาชีพและรายได้ ปี 2532. (โรเนียว).

_____. 2527. หลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกรเรื่องการเลี้ยงไหม. (โรเนียว).

โรนิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ และคณะ. 2524. ชนบทอีสาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทย-วัฒนาพานิช.

พรณี ศรีบรรพต. 2530. เทคนิคการเลี้ยงไหมสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์พานิช.

สถาบันวิจัยหมอนไหม กรมวิชาการเกษตร. 2530. การประชุมสัมมนาทางวิชาการการปรับปรุงพันธุ์ไหมไทยในอดีตและปัจจุบัน. (โรเนียว).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530. ชนบทไทย 2529. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานวิจัยพัฒนาเขต กระทรวงมหาดไทย. 2529. แนวความคิดและนโยบายวิจัยพัฒนาเขต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองเผยแพร่.

ศูนย์วิจัยหม่อนไหมนครราชสีมา สถาบันวิจัยหม่อนไหม. 2530. การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม. นครราชสีมา : โรงพิมพ์มิตรภาพการพิมพ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถาม

เรื่อง

การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม (รพช.)

อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อ.....สกุล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ใน ( ) และ/หรือกรอกข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของสมาชิก

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. จบการศึกษาระดับ.....
4. สถานภาพการสมรส.
( ) โสด ( ) แต่งงาน ( ) แยกกันอยู่ ( ) หม้าย
5. ศาสนา
( ) พุทธ ( ) คริสต์ ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย)
7. อาชีพหลักของท่าน (อาชีพที่ทำรายได้สูงสุดแก่ท่านในรอบปีที่ผ่านมา)
( ) ทำนา รายได้.....บาท/ปี
( ) เลี้ยงสัตว์ รายได้.....บาท/ปี
( ) เลี้ยงไหม รายได้.....บาท/ปี
( ) ทำไร่ รายได้.....บาท/ปี
( ) ทำสวน รายได้.....บาท/ปี
( ) รับราชการ รายได้.....บาท/ปี
( ) รับจ้าง รายได้.....บาท/ปี
( ) อื่น ๆ ระบุ..... รายได้.....บาท/ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นสำหรับการใช้ในพิธีกรรทำเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามเผยแพร่ข้อมูลนี้แก่บุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากข้าพเจ้า

8. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 อาชีพ)

- ( ) ท่านา รายได้.....บาท/ปี
- ( ) เลี้ยงสัตว์ รายได้.....บาท/ปี
- ( ) เลี้ยงไหม รายได้.....บาท/ปี
- ( ) ทัวไร่ รายได้.....บาท/ปี
- ( ) ทำสวน รายได้.....บาท/ปี
- ( ) รับราชการ รายได้.....บาท/ปี
- ( ) รับจ้าง รายได้.....บาท/ปี
- ( ) อื่น ๆ ระบุ..... รายได้.....บาท/ปี
- รวมทั้งสิ้น.....บาท/ปี
- รวมรายได้ทั้งสิ้น.....บาท/ปี

9. แรงงานที่ใช้ในกรเลี้ยงไหม

- ( ) แรงงานครอบครัว จำนวน.....คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)
- ( ) แรงงานจ้าง จำนวน.....คน

10. ที่ดินที่ทานีใช้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

- ( ) เป็นของตนเอง.....ไร่
- ( ) เป็นที่เช่า.....ไร่
- ( ) ของญาติพี่น้อง.....ไร่
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
- รวมทั้งสิ้น.....ไร่

11. ภาวะหนี้สินของท่าน

- ( ) ไม่มี
- ( ) มี

- ในกรณีที่มีหนี้สินท่านกู้จาก 1. ....วัตถุประสงค์ของการกู้.....
2. ....วัตถุประสงค์ของการกู้.....
3. ....วัตถุประสงค์ของการกู้.....
4. ....วัตถุประสงค์ของการกู้.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 การนำความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมไปปฏิบัติ

1. ท่านเคยได้รับความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไหมหรือไม่

( ) ไม่เคย

( ) เคย

ถ้าเคย ท่านได้รับความรู้เรื่องของไหม เรื่องอะไรบ้าง

เรื่อง

จาก

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

2. ท่านเลี้ยงไหมมาแล้ว.....ปี

3. สาเหตุที่ท่านตัดสินใจเลี้ยงไหม

( ) รายได้ดี

( ) ต้องการเป็นอาชีพเสริม

( ) เพื่อขายนมแม่

( ) งานอดิเรก

( ) เจ้าหน้าที่ของรัฐแนะนำ

( ) อื่น ๆ ระบุ.....

4. ปัจจุบันท่านเลี้ยงไหมหรือไม่

( ) ไม่เลี้ยง เพราะ.....

( ) เลี้ยง พื้นที่ให้เลี้ยง.....ตารางเมตร

คิดเป็นจำนวนที่เลี้ยงทั้งหมด.....ตัว

5. พันธุ์ไหมที่ท่านเลี้ยงในปัจจุบัน

( ) ไหมพันธุ์ไทย

( ) ไหมพันธุ์ต่างประเทศผสม

( ) ไหมพันธุ์ไทยผสม

( ) อื่น ๆ ระบุ.....

6. พันธุ์ไหมที่ท่านเลี้ยงได้มาจากไหน

1.....

2.....

3.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ลักษณะโรงเลี้ยงไหม ท่านได้บุห้องเลี้ยงค้ายมุงลวดเพื่อป้องกันแมลงวันลายหรือไม่
 บ
 ไม่บุ เพราะ.....
8. ก่อนการเลี้ยงไหมท่านได้ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือไม่
 ทำความสะอาด ทำโดย.....
 ไม่ทำความสะอาด เพราะ.....
9. ท่านให้อาหารแก่ตัวไหมเมื่อเช้า มือกลางวัน และมือเย็น ทุกวันหรือไม่
 ให้
 ไม่ได้ เพราะ.....
10. ในการเลี้ยงไหม ท่านได้ขยายพื้นที่เลี้ยงทุกวันให้เหมาะสมกับไหมแต่ละวัยหรือไม่
 ขยาย
 ไม่ขยาย เพราะ.....
11. ท่านได้ถ่ายมูลไหมหรือไม่
 ถ่าย ช่วงใด (ระบุ).....
 ไม่ถ่าย เพราะ.....
12. ทุก ๆ ครั้งที่ท่านเลี้ยงไหม ท่านทำความสะอาดอย่างไรบ้าง (ตอบมากไปกว่า 1 ข้อ)
 ไม่ได้ทำความสะอาด
 ล้างมือก่อนและหลังเลี้ยงไหม
 เปลี่ยนรองเท้าก่อนเข้าห้องเลี้ยงไหม
 ทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ หลังจากใช้แล้ว
 ทำความสะอาดห้องเก็บหม่อน
 อื่น ๆ ระบุ.....
13. ท่านได้ควบคุมอุณหภูมิและความชื้นให้เหมาะสมกับการเลี้ยงไหมแต่ละวัยหรือไม่
 ควบคุม
 ไม่ควบคุม เพราะ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14. ท่านได้ถ่ายของเหลวออกจากตัว ไหมก่อนไหมทำรังหรือไม่
- ( ) ถ่าย
- ( ) ไม่ถ่าย เพราะ.....
15. ท่านได้ป้องกันโรคไหมที่จะเกิดขึ้นจากเชื้อราหรือไม่
- ( ) ป้องกัน โดยวิธี 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- ( ) ไม่ป้องกัน เพราะ.....
16. ก่อนทำการเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป ท่านทำอะไร (ตอบให้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) ไม่ได้ทำอะไร
- ( ) ทำความสะอาดโรงเลี้ยงและอุปกรณ์
- ( ) ฉีดน้ำยาพอร์มาลีนฆ่าเชื้อโรค
- ( ) เตรียมสารเคมีโรยบนตัวไหม
- ( ) เตรียมตะกร้าหรือช่อบีที่ใส่มูลไหม
17. ท่านจำหน่ายรังไหม ไซท์กับใคร
- ( ) ศูนย์วิจัยไหม่อนไหม
- ( ) โรงงานทั่วไปในท้องถิ่น
- ( ) พ่อค้าที่มารับซื้อ
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิก

1. ปัญหาเรื่องความรู้การเลี้ยงไหม

- ( ) ไม่มีปัญหา ( ) ความรู้ที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ
- ( ) ขาดเอกสารความรู้ ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

2. ปัญหาเรื่องพันธุ์ไหม

- ( ) ไม่มีปัญหา ( ) มีราคาแพง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ( ) หาดซ็อยาก ( ) อ่อนแอต่อโรค
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
3. ปัญหาเรื่องหมอนที่ไต้หวัน
 ( ) ไม่มีปัญหา ( ) พันธุ์หมอนหายาก
 ( ) อ่อนแอต่อโรค ( ) น้ำมีไม่พอในการเพาะปลูก
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
4. ปัญหาเรื่องวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงไหม
 ( ) ไม่มีปัญหา ( ) ซากโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน
 ( ) ซากโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ ( ) ซากวัสดุอุปกรณ์ในโรงเลี้ยง
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
5. ปัญหาเรื่องโรคไหม
 ( ) ไม่มีปัญหา ( ) โรคเน่าเป็นดวงน้ำ
 ( ) โรคชาก ( ) โรคเคี้ยว
 ( ) โรคตายแข็ง ( ) โรคไส้ขาว
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
6. ปัญหาเรื่องโรคและแมลงหมอน
 ( ) ไม่มีปัญหา ( ) เพลี้ยแป้ง
 ( ) โรครากเน่า ( ) เพลี้ยไฟ
 ( ) แมลงหัวขาว ( ) กวางเจาะลำต้น
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
7. ปัญหาเรื่องศัตรูไหม
 ( ) ไม่มีปัญหา ( ) มก
 ( ) แมลงวันลาย ( ) หนู
 ( ) จิ้งจก ( ) ตุ๊กแก
 ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
8. ปัญหาเรื่องราคาไหม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งหากมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ( ) ไม่มีปัญหา ( ) ราคาที่ไต่ราคา

- ( ) อื่น ๆ ระบุ .....
9. บัญชีเรื่องเงินทุนในการเลี้ยงไหม
- ( ) ไม่มีบัญชี ( ) มีเงินทุนไม่พอที่จะใช้เลี้ยง
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
10. ความต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการเลี้ยงไหม
- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้